

Opinnäytetyö (YAMK)

Tradenomi (ylempi AMK), liiketoiminnan kehittäminen

2021

Katja Granholm

KESTÄVÄ KEHITYS JA VASTUULLISUUS PUHTAUSALALLA

Katja Granholm

KESTÄVÄ KEHITYS JA VASTUULLISUUS PUHTAUSALALLA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda puhtausalan toimijoille ymmärrystä ja tietoa kestävästä kehityksestä, ja vastuullisuudesta puhtausalalla. Tavoitteena oli myös selvittää kestävään kehitykseen liittyviä termejä ja luoda käsitys siitä, miten kestävä kehitys vaikuttaa puhtausalalla tulevaisuudessa, ja millaisia kestävä kehityksen trendejä on tulossa lähivuosina. Puhtausalan tuotteiden toimittajalle työn oli tarkoitus antaa vinkkejä ja kehitysideoita vastuullisuudesta ja sen hyödyntämisestä viestinnässä.

Tutkimuksen menetelmiksi valikoituivat puolistrukturoitu teemahaastattelu, sen tukena strukturoitu lomakehaastattelu ja ennakoitimenetelmät.

Tutkimustuloksien ja teorian perusteella voidaan todeta, että kestävä kehitys ja yritysvastuu ovat trendejä, jotka eivät ole menossa ohi vähään aikaan. Vastuulliset toimet ovat tänä päivänä eilinehto puhtausalan yrityksen menestymiselle. Yhä useampi asiakas valitsee yrityksen sen kestävä kehityksen ja vastuullisten toimintojen mukaan. Asiakkaat toivovat myös apua omissa kestävä kehityksen toimenpiteissään ja viestinnässä omille asiakkailleen.

Voimme yhdessä edelleen hillitä ilmastonmuutosta sitoutumalle erilaisiin sopimuksiin ja toimintaohjeisiin, myös pienillä teoilla on lopulta suuri merkitys. Yritysjohtajien ja avainhenkilöiden tahto muuttua mahdollistaa yritysvastuun kehittymisen kohti kestävä tulevaisuutta. Ilmastonmuutoksen torjunta tarkoittaa puhtausalalla mm. uusia energialähteitä, prosessien parantamista, uudenlaisia uusiutumattomia luonnonvaroja säästäviä raaka-aineita (mm. bio-pohjaiset raaka-aineet), uutta digitaalista teknologiaa, uutta osaamista, kierrätystä ja uusia toimintatapoja.

ASIASANAT:

Kestävä kehitys, vastuullisuus, yritysvastuu, puhtausala

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Master of Business Administration, Business Development

2021 | 59 pages

Katja Granholm

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND RESPONSIBILITY IN THE CLEANING INDUSTRY

The goal of this thesis was to create an understanding and knowledge of sustainable development and responsibility in the cleaning industry. The aim was also to clarify the terms related to sustainable development and to create an understanding of how sustainable development will affect the cleaning sector in the future, and what sustainable development trends are coming in the coming years. For the cleaning product supplier the purpose of the work was to provide tips and development ideas on responsibility and its effective use in communication.

The used research methods were semi-structured thematic interviews, structured form interviews, and forecasting methods.

According to research results and theory, it can be concluded, that sustainable development and corporate responsibility are trends that will not go away for some time. Responsible action today is a vital condition for the success of a cleaning company in the future. More and more customers are choosing a company based on its sustainability and responsible operations. Customers also want help with their own sustainability measures and communication with their own customers.

Together, we can continue to curb climate change by committing to various agreements and guidelines. Even small actions will ultimately play a major role. The will of corporate leaders and key personnel to make a change enables the development of corporate responsibility towards a sustainable future. Combating climate change in the field of cleaning industry can be obtained by e.g. using renewable energy sources, process improvements, new types of renewable raw materials (including bio-based raw materials), new digital technologies, updated know-how, recycling, and new ways of working.

KEYWORDS:

Sustainable development, responsibility, corporate responsibility, cleaning industry

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
1.1 Työn taustaa	6
1.2 Työn tavoitteet ja tutkimusongelma	6
1.3 Työssä käytettävät tutkimusmenetelmät	7
1.4 Työn rakenne	9
2 KESTÄVÄ KEHITYS JA YRITYSVASTUU	11
2.1 Kestävän kehityksen määritelmiä	11
2.2 Kestävän kehityksen ohjelmat ja sopimukset	11
2.3 Yritysvastuu ja kestävä kehitys	16
2.3.1 Yritysvastuun konkretisointi yritystoiminnassa	16
2.3.2 Eettiset toimintaohjeet yrityksissä	17
2.4 Yritysvastuun kehittäminen	18
2.5 Vastuullisuusviestintä	20
2.6 Vastuullisuusraportointi	22
3 KESTÄVÄ KEHITYS JA VASTUULLISUUS PUHTAUSALALLA	24
3.1 Puhtausalan järjestöt ja -ohjelmat	24
3.2 Puhtausalan lait ja standardit	26
3.3 Puhtausalan ympäristömerkit ja sertifikaatit	28
3.4 Ennakoinnin menetelmät puhtausalalla	30
3.4.1 Megatrendit	30
3.4.2 Trendit	33
3.4.3 Heikot signaalit	33
3.4.4 Villit kortit	34
4 SELVITYS PUHTAUSALAN KESTÄVÄSTÄ KEHITYKSESTÄ JA VASTUULLISUUDESTA	36
4.1 Tutkimuksen taustaa	36
4.2 Haastatteluiden tulokset	38
4.2.1 Haastateltavien kommentteja	38
4.2.2 Puhtausalan trendit	39
4.2.3 Puhtausalan heikot signaalit	41
4.2.4 Puhtausalan vastuullisuus ja ostotoiminta	42

4.2.5 Puhtausalan kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaaminen	43
4.2.6 Puhtausalan villit kortit	43
4.2.7 Puhtausalan toimittajien tuki ja vastuullisuusviestintä	44
5 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	46
5.1 Vastuullisuus ja kestävä kehitys puhtausalalla	46
5.1.1 Puhtausalan trendit ja heikot signaalit	46
5.1.2 Puhtausalan toimittajan vastuullisuustoimet ja –viestintä	48
5.2 Työn luotettavuustarkastelu	51
6 YHTEENVETO	53
LÄHTEET	55

KUVAT

Kuva 1. Opinnäytetyön rakenne.	10
Kuva 2. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Ulkoministeriö 2021).	13
Kuva 3. Yrityksen strategiset vastuullisuustoimet (Harmaala & Jallinoja 2012, 72).	19
Kuva 4. Pesu- ja puhdistusaineteollisuuden kestävän kehityksen ohjelman tunnuslogo. (A.I.S.E. 2021).	25
Kuva 5. Cradle to Cradle Gold –sertifikaatti. (Cradle to Cradle Certified® 2021).	29
Kuva 6. Joutsenmerkki. (Joutsenmerkki 2021).	30
Kuva 7. EU-Ympäristömerkki. (EU-Ympäristömerkki 2021).	30
Kuva 8. Puhtausalan trendit.	46
Kuva 9. Puhtausalan heikot signaalit.	47
Kuva 10. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet – Taloudellinen vastuu (Ulkoministeriö 2021).	49
Kuva 11. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet - Sosiaalinen vastuu (Ulkoministeriö 2021).	50
Kuva 12. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet - Ympäristövastuu (Ulkoministeriö 2021).	50

1 JOHDANTO

1.1 Työn taustaa

Kestävästä kehityksestä ja ilmastonmuutoksesta puhutaan kaikkialla, ja se on tällä hetkellä yksi suurimmista maailmanlaajuisista kriiseistämme. Luonnonvarojen kulutus on kasvanut viime vuosina merkittävästi ja väestön kasvun ennustetaan nousevan 10 miljardiin vuoteen 2050 mennessä, mikä asettaa kasvavia vaatimuksia planeettamme niukoille resursseille. (Dahlin 2021.) Vuonna 2015 hyväksyttiin YK:n kestävän kehityksen 17 maailmanlaajuisista tavoitetta, joita kutsutaan nimellä Agenda2030. Agenda2030 tavoitteena on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta ja turvata ihmisten hyvinvointi tuhoamatta luontoa ja ottamalla samalla huomioon maapallon rajalliset resurssit. (United Nations 2021.)

Kestävän kehityksen haasteiden ratkaisemiseksi tarvitaan halua toimia paremman tulevaisuuden puolesta. Isot globaalit yritykset tulevat olemaan avainasemassa asioiden eteenpäin viemisessä, ja näiden yritysten kehittämällä kestävän kehityksen innovaatioilla on keskeinen rooli kestävän kehityksen haasteiden ratkaisemissa. Uusilla innovaatioilla voidaan tuottaa ratkaisuja mm. ilmastonmuutoksen, kaupungistumisen, terveydenhuollon ja ravinnontuotannon haasteisiin. (Valtioneuvoston kanslia 2019.) Huoli maailmamme tulevaisuudesta on asettanut kestävän kehityksen tavoitteet lähes jokaisen vastuullisesti toimivan yrityksen agendalle tavalla tai toisella. Nykyajan yritysjohdon tulisi ymmärtää yritysvastuu osana yrityksen strategiaa, hyvää johtamista ja ainoana vaihtoehtona menestykselliseen toimintaan. (EY Parthenon 2021.)

Kestävästä kehityksestä ja vastuullisuudesta puhuttaessa unohdetaan usein, että se on paljon muuta kuin ympäristön suojelua. Vastuulliseen toimintaan sisältyvät niin ekologinen, taloudellinen kuin sosiaalinen vastuu. (United Nations 2021.)

1.2 Työn tavoitteet ja tutkimusongelma

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda puhtausalan toimijoille ymmärrystä ja tietoa kestävästä kehityksestä ja vastuullisuudesta puhtausalalla sekä omien valintojen vaikutuksesta kohti parempaa tulevaisuutta. Opinnäytetyö toimii hyvänä kestävän kehityksen

yhteenvedona ja oppaana kaikille puhtausalalla toimiville yrityksille ja asiakkaille. Tavoitteena on myös selventää kestävään kehitykseen liittyviä termejä ja luoda käsitys siitä, miten kestävä kehitys vaikuttaa puhtausalalla tulevaisuudessa, ja millaisia kestävä kehityksen trendejä on olemassa tai tulossa lähivuosina. Puhtausalan tuotteiden toimittajalle työ antaa vinkkejä ja kehitysideoita vastuullisuudesta ja kertoo sen tehokkaasta hyödyntämisestä viestinnässä. Opinnäytetyö kirjoitetaan puhtausalan tuotteiden toimittajan näkökulmasta. Kehitysehdotuksia ja ideoita rakennetaan erilaisia kirjallisia aineistoja analysoimalla ja haastattelujen tutkimustuloksia hyödyntäen.

Työssä käsitellään seuraavia tutkimuskysymyksiä:

- Miltä puhtausala ja puhtausalan tulevaisuus näyttävät kestävä kehityksen näkökulmasta?
- Millaisia vastuullisuustoimia ja -viestintää puhtausalan toimittajan tulisi tehdä, jotta ne vastaisivat puhtausalan kestävä kehityksen trendejä?

1.3 Työssä käytettävät tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on rakenteeltaan tutkimuksellinen kehittämistyö, ja lähestymistapana on tapaustutkimus. Tapaustutkimus soveltuu kehittämistyön lähestymistavaksi, kun halutaan ymmärtää kehittämisen kohdetta ja tuottaa uusia kehittämisehdotuksia ja -ideoita. Tapaustutkimuksen tarkoituksena saada syvä ja kattava ymmärrys kestävä kehityksen nykytilasta ja tulevaisuuden trendeistä puhtausalalla ja tuottaa konkreettisia ehdotuksia puhtausalan yrityksen vastuullisuustoimiin ja -viestintään. Tapaustutkimus liitetään usein laadullisiin tutkimuksiin ja aineistoja kerätään luonnollisilla menetelmillä, esimerkiksi analysoimalla kirjallisia lähteitä. (Ojasalo ym. 2009, 56 - 57.)

Työn tutkimusmenetelmänä käytetään laadullisia eli kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Laadullisten tutkimusmenetelmien tavoitteena on ymmärtää aihe, asia tai ongelma syvällisesti. Tutkittavia on huomattavasti vähemmän kuin määrällisessä tutkimuksessa, mutta aineistoa syntyy yleensä runsaasti analysoitavaksi. (Ojasalo ym. 2009, 94.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään jotain asiaa syvällisemmin ja löytämään uusia teoreettisia näkökulmia aiheesta, siksi tutkimusmenetelmässä puhutaan otoksen sijaan harkinnanvaraisesta näytteestä. Harkitusti valitut haastateltavat saattavat antaa merkittävästi enemmän tietoa aiheesta kuin suuri joukko satunaisia haastateltavia.

Tutkija voi esimerkiksi haastatella uusia haastateltavia niin kauan kuin hän ei saa haastatteluista enää uutta tietoa, jolloin puhutaan saturaatiosta. Tutkijan on itse pääteltävä, milloin aineistoa on tarpeeksi yhteenvedon tai teorian luomiseen. (Ojasalo ym. 2009, 58 - 60, 100.)

Aineiston analysointi aloitetaan lukemalla aineisto läpi useaan kertaan, mielellään heti haastattelun jälkeen. Tämän jälkeen aineistosta pyritään löytämään yhteyksiä teoreettiseen viitekehykseen. Helpoin tapa analysoida haastattelun aineistoa on ilmiöiden esiintymisen määrän laskeminen. (Ojasalo ym. 2009, 99.) Apuna analyysin tekemisessä voi käyttää esimerkiksi teorialähtöistä sisältöanalyysiä. Kyseisessä analyysissä käsitteistö ja teoria ovat jo olemassa ja aineiston luokittelu esim. teemoittain perustuu siihen. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaiset teemat eli aiheet. (Eskola & Suoranta 2008, 174 - 180). Teemojen muodostamisessa voidaan käyttää apuna koodausta. Koodaamisessa tekstin sisään lisätään merkkejä mm. numeroita, kirjaimia, värejä tai muita merkkejä, jolla löydetään aineiston samankaltaisuudet ja helpotetaan aineiston käsittelyä. (Eskola & Suoranta 2008, 155, 172.) Koodaus tuottaa sisällön etukäteen muodostetuille teemoille ja toimivat ns. osoitteina, joihin voidaan analyysin edetessä helposti paneutua. Koodilistan perusteena käytetään teoriapohjaa. Koodeina suositellaan kirjaimien käyttöä numeroiden sijaan, mm. asiansanoista muodostettuja lyhenteitä. Kun aineisto on koodattu, on se hyvä ryhmitellä ja analysoida tuloksia laskelmalla (Ojasalo ym. 2009, 126 - 127.) Laskelmalla selvitetään, montako kertaa tietty ilmiö esiintyy aineistossa. Laskemisen tulos voidaan ilmoittaa tekstinä tai kuviaina (Hirsjärvi & Hurme 2001, 172.)

Haastatteluaineiston tuloksia voidaan esitellä useilla eri tavoilla, näitä ovat mm. taulukoina, kuvina, teksteinä, numeroita tai kuviaina. Joskus koko tutkimuksen tulos voidaan tiivistää yhdeksi kuvioksi tai tarinaksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 169.)

Teemahaastattelun avulla selvitettiin asiakkaiden ja muiden puhtausalan toimijoiden ajatuksia puhtausalan kestävän kehityksen trendeistä, tulevaisuuden trendeistä ja kokemuksia liittyen vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen. Teemahaastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi, kun ei tiedetä, millaisia vastauksia tullaan saamaan, ja vastaukset perustuvat yksilön omaan kokemukseen. Teemahaastattelussa käydään läpi ennalta suunniteltuja teemoja sovitun aiheen ympäriltä. (Hirsjärvi & Hurme 2004: 47 - 48.) Teemahaastattelu on ns. puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu kohdennetaan teemoihin, jotka haastattelija on laatinut etukäteen teoreettisesta viitekehyksestä. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään samoja kysymyksiä

teeman ympäriltä, mutta niiden järjestys voi muuttua haastattelun aikana ja joskus kaikkia kysymyksiä ei välttämättä esitetä kaikille osallistujille. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Monesti haastattelutilanne on enemmänkin keskustelua kuin systemaattista kysymykseltä kysymykselle etenemistä. Kysymyksiä tulee esittää ja niiden avulla haastattelija ohjaa haastattelua oikeaan suuntaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 103.)

Teemahaastattelut kannattaa nauhoittaa ja litteroida eli kirjoittaa auki haastattelun jälkeen. Nauhoitus vapauttaa haastattelijan aikaa itse haastattelutilanteeseen, ja nauhoitus toimii hyvänä muistina ja tulkinnan apuna haastattelun jälkeen. Haastattelun aineisto kannattaa käydä läpi nopeasti haastattelun jälkeen, sillä silloin se on vielä hyvässä muistissa. Aineisto analysoidaan lukemalla se useaan kertaan ja esimerkiksi laskemalla usein toistuvia ilmiöitä ja asioita. (Ojasalo ym. 2009, 96 - 100.)

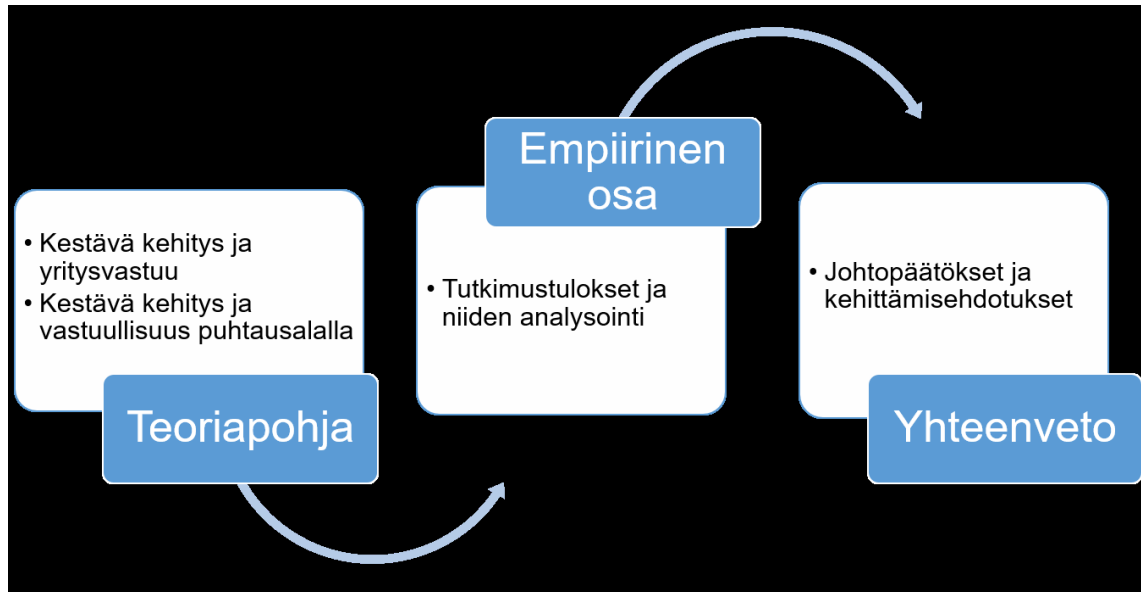
Tämän tutkimuksen menetelmiksi valikoituivat puolistrukturoitu teemahaastattelu, sen tukena strukturoitu lomakehaastattelu ja ennakoitimenetelmät.

Teemahaastattelun tukena kysyttiin lähes samoja haastattelukysymyksiä strukturoidun lomakehaastattelun avulla myös puhtausalan tuotteiden toimittajalta. Lomakehaastattelun tarkoituksena oli täydentää teemahaastattelun tuloksia ja saada kansainvälistä näkökulmaa aiheeseen.

Lisäksi menetelmänä käytettiin ennakoitimenetelmiä, joka soveltuu hyvin tapaustutkimuksen menetelmäksi. Ennakoinnilla pyritään tarkastelemaan kohdetta tulevaisuuden näkökulmasta ja pyrkiä tunnistamaan osa-alueita, joista voidaan saada esim. taloudellista ja organisatorista hyötyä. Ennakointi ei ole ennustamista, vaan erilaisia kuvauksia vaihtoehtoisista tulevaisuuksista, ja se mahdollistaa paremman strategisen suunnittelun. (Ojasalo ym. 2009, 131 - 133.)

1.4 Työn rakenne

Kuva 1 esittää opinnäytetyön rakennetta. Tutkimuksen teoriapohja koostuu yleisestä kestävästä kehityksen teoriasta, yritys vastuusta sekä kestävästä kehityksestä sekä vastuullisuudesta puhtausalalla. Opinnäytetyön empiirinen osa koostuu tutkimustuloksista ja tutkimustulosten analysoinnista. Viimeisessä osiossa teoriapohjasta ja tutkimustuloksista tehdään johtopäätöksiä ja kehitysehdotuksia puhtausalan tuotteiden toimittajan vastuullisuuteen ja vastuullisuusviestintään.

Kuva 1. Opinnäytetyön rakenne.

Kestävä kehitys ja yritysvastuu -osiossa määritellään kestävä kehitys ja yritys vastuun käsitteet. Lisäksi käsitellään yritys vastuuta yleisesti, sen rinnastamista kestäväan kehitykseen, sekä käydään läpi teoriaa yritys vastuun kehittämisestä, tavoitteista, mittareista sekä vastuullisuusviestinnästä ja -raportoinnista. Toisessa teoriaosaosuudessa paneudutaan tarkemmin puhtausalaa koskevaan kestäväan kehitykseen ja vastuullisuuteen, kuten lakeihin, standardeihin ja ympäristömerkkeihin. Lisäksi tarkastellaan teorian pohjalta puhtausalan ennakoitimenetelmiä, kuten megatrendejä ja trendejä.

2 KESTÄVÄ KEHITYS JA YRITYSVASTUU

2.1 Kestävän kehityksen määritelmiä

Afrikkalaisen sananlaskun mukaan, jota Kofi Annan (2015) on myös usein lainannut "Maailma ei ole meidän, se on aarre, jota vaalimme tulevia sukupolvia varten".

Kestävästä kehityksestä on olemassa monenlaisia "virallisempia" määritelmiä, riippuen siitä, haluaako asiaa tarkastella ekokeskeisen ajattelutavan (eco-centric) tai ihmiskeskeisen (anthropocentric) ajattelutavan kautta. (Dahlin 2021). Gro Harlem Brundtland (1987) määritteli kestäväen kehityksen näin vuonna 1987 "Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa". Brundtlandin määritelmä laittaa ihmisten tarpeet kaiken edelle. (Dahlin 2021.)

Kestävä kehityksen päätavoitteena on turvata hyvät elämisen mahdollisuudet nyt ja tulevaisuudessa ja kuluttaa maapallon luonnonvaroja kestävämmiin. (Valtioneuvoston kanslia 2021). Tärkeimmät keinot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ovat fossiilisista polttoaineista luopuminen, kestävien uusiutuvien energiamuotojen käyttö, energian säästö ja energiatehokkuus, liikenteen sähköistäminen, metsäkadon pysäyttäminen, luonnollisten hiilinielujen kasvattaminen ja ilmastokestävä ruoantuotanto ja -kulutus. (Dahlin 2021). Kehitys on kestävää vain, jos se on samanaikaisesti sekä ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti sekä sosiaalisesti kestävää. (United Nations 2021.) Dahlin (2021) mukaan näitä kaikkia osa-alueita tulisi tarkastella samanaikaisesti, ja niiden välillä tulisi vallita tasapaino, jotta voimme puhua kestäväen kehityksen mukaisesta ja vastuullisesta toiminnasta.

2.2 Kestävän kehityksen ohjelmat ja sopimukset

Ilmastopimus

Pariisin ilmastopimuksen 12.12.2015 tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu alle kahden asteen ja pyrkiä 1,5 asteeseen 2100 mennessä esiteolliseen aikaan (vuosiin 1850–1900) verrattuna. Pitkän aikavälin lämpötavoitteen saavuttamiseksi

maiden tavoitteena on saavuttaa kasvihuonekaasupäästöjen maailmanlaajuinen huippu mahdollisimman pian saavuttaakseen ilmastoneutraalin maailman vuosisadan puoliväliin mennessä. (Paris 2015.)

YK:n alaisen ilmastopaneelin IPCC:n lokakuussa 2018 julkaisema Global Warming of 1,5 °C -raportti toteaa, että ihmiskunnalla on erittäin painavat syyt ponnistella 1,5 asteen tavoitteen saavuttamiseksi. Raportin mukaan 1,5 asteen tavoitteessa pysyminen tarkoittaisi sitä, että maailmanlaajuiset nettopäästöt täytyisi laskea nolnaan 2050 mennessä. Nettopäästöjen nollaaminen eli hiilineutraalisuus tarkoittaa sitä, että tuotetaan vain sen verran hiilidioksidipäästöjä kuin esimerkiksi metsät, meret ja maaperä sitovat itseensä. Raportissa mainitaan myös, että tähän mennessä annetut kansalliset päästövähennyslupaukset eivät vielä riitä tavoitteen saavuttamiseen. (IPCC 2018.) Suomi on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen heti sen jälkeen. (Valtioneuvosto 2021). Hiilinegatiivisuus tarkoittaa sitä, että ilmakehästä sidotaan enemmän kasvihuonekaasuja kuin sitä päästetään sinne. Hiilinegatiivinen toiminta vähentää ilmakehässä olevan hiilen määrää. (Ilmastopaneeli 2014).

IPCC:n puheenjohtajistoon kuuluva Debra Robertsin (2018) kommenttien mukaan vuonna 2018 tehdyt päätökset ovat ratkaisevan tärkeitä turvallisen ja kestäväen maailman takaamiseksi kaikille nyt ja tulevaisuudessa. Hän lisäsi myös, että lähivuodet ovat luultavasti tärkein ajanjakso koko ihmiskunnan historiassa.

Hiilidioksidi on kasvihuonekaasu, jonka lisääntyminen ilmakehässä nostaa maapallon lämpötilaa. Hiilidioksidia syntyy ihmisen toiminnasta, muun muassa palamistuotteena esimerkiksi energiantuotannossa, fossiilisia polttoaineita käyttävissä voimaloissa ja liikenteessä. Ilmakehän hiilidioksidipitoisuus on lisääntynyt merkittävästi viimeisten parin vuosisadan aikana, jonka takia hiilineutraalisuustavoitteet ovat välttämättömiä. (Kemianteollisuus - Hiili haltuun kirjanen 2021.)

Agenda2030

Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat kestäväen kehityksen toimintaohjelmasta, jonka tavoitteena on ohjata kestäväen kehityksen toimia vuoteen 2030 asti. Toimintaohjelmaa kutsutaan usein nimellä Agenda2030. Agenda2030 ja sen kestäväen kehityksen 17 tavoitetta (Sustainable Development Goals, SDG) koskevat maailman kaikkia maita, ja päälimmäinen pyrkimys on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta ja turvata hyvinvointi

ympäristölle kestävällä tavalla. Vastuu tavoitteiden saavuttamisesta on Suomessa hallituksella (Ulkoministeriö 2021.)

Kuva 2. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Ulkoministeriö 2021).

Kestävän kehityksen 17 päätavoitetta näkyvät piktogrammeina kuvassa 2. Tavoitteiden sisältö on tiivistettynä:

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.

3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
  4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimis- mahdollisuudet.
  5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
  6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
  7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.
  8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.
  9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.
  10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
  11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.
  12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
  13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
  14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä.
  15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.
  16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.
  17. Tukea vahvemmin kestäväen kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.
- (Ulkoministeriö 2021.)

Suomen YK-liitto on määritellyt Agenda2030-tavoitteisiin liittyviä kestäväen kehityksen ja vastuullisuuden kalenteripäiviä, joita ovat mm. maailman merien päivä, maailman ympäristöpäivä, maailman terveystpäivä, luonnon monimuotoisuuden päivä ja maailman työturvallisuus- ja työterveystpäivä. (YK-Liitto 2021).

Green Deal, Euroopan vihreän kehityksen ohjelma

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteena on tehdä Euroopasta ensimmäinen hiili-/ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä sekä suojella kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia ympäristöön liittyviltä riskeiltä. Vihreän kehityksen ohjelma julkaistiin 14.10.2020, ja se panee täytäntöön YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman ja kestävä kehityksen tavoitteet. (European commission 2020, Euroopan komissio 2019.) Tavoitteeseen on tarkoitus päästä EU:n ilmastolain avulla, jonka myötä ilmastoneutraaliudesta vuoteen 2050 mennessä tulee sitovaa EU-lainsäädäntöä. (Euroopan vihreän kehityksen ohjelma 2020.)

Maailman ylikulutuspäivä

Maailman ylikulutuspäivä on laskennallisesti se päivä, jona kulutuksemme ylittää maapallon kyvyn tuottaa uusiutuvia luonnonvaroja ja käsitellä fossiilisten polttoaineiden käytön aiheuttamia kasvihuonekaasupäästöjä. Käytännössä ylikulutuspäivä tarkoittaa, että kulutamme paljon enemmän kuin mitä maapallo kestää. Luonnonvarat oli käytetty Suomessa loppuun vuonna 2020 jo 5.4.2020. Tämä on neljä kuukautta aiemmin kuin koko maailman vastaava päivä, joka oli 22.8.2020. Jos kaikki maailman ihmiset eläisivät kuin suomalaiset, tarvitsisimme yli 3 maapalloa kattamaan luonnonvarojen tarve kestävästi. Maailman ylikulutuspäivä siirtyi vuonna 2020 COVID-19-pandemian vuoksi eteenpäin yli kolme (3) viikkoa edellisestä, mutta vuonna 2021 luonnonvarojen kulutus on palautunut taas entiselleen. Global Footprint Network (2021) arvion mukaan vuoden 2021 luonnonvarat on käytetty loppuun jo 31.7.2021. COVID-kriisi on osoittanut, että kulutuksen muuttaminen on mahdollista lyhyessäkin ajassa, mutta vaikeampaa on tehdä muutoksesta pysyvää. (WWF 2021.)

2.3 Yritysvastuu ja kestävä kehitys

2.3.1 Yritysvastuun konkretisointi yritystoiminnassa

Yritysvastuu (CSR Corporate Social Responsibility) konkretisoi sen, miten yritys soveltaa kestävästä kehitystä yritystoimintaansa, ja mitä toimia yritys tekee kestävien tavoitteiden saavuttamiseksi. Business Finlandin (2020) mukaan ”Kestävä kehitys voidaan nähdä tavoitteena, johon yritysvastuulla pyritään.” Yritysvastuusta löytyy monia erilaisia synonyymeja, kuten vastuullinen yritystoiminta, yhteiskuntavastuu, kestävä kehitys, hyvä yrityskansalaisuus, kestävä kehityksen mukainen yritystoiminta ja vastuullinen yritystoiminta. Kaikki käsitteet viittaavat samaan asiaan eli miten yritys kertoo taloudelliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen vastuullisuuteen liittyviä toimintatapojaan. Vastuullisen liiketoiminnan osa-alueet jaetaan kestävä kehityksen osa-alueiden kanssa samalla tavalla taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen. (Harmaala & Jallinoja 2012, 16 – 17.)

Yritysvastuu on nähty aiemmin pakollisena asiana yrityksen maineen parantamiseksi tai välttämättömyytenä, jotta asiakkaiden pyynnöt saadaan tyydytettyä ja sertifikaatit varmistettua. Tämä näkökulma ei johda pidemmän päälle yrityksen menestykseen. Yritysvastuu on noussut viime vuosina yleiseksi puheenaiheeksi, ja yhä useampi johtaja ymmärtää yritysvastuun tärkeänä osana yrityksen strategiaa, hyvää johtamista ja ainoana vaihtoehtona menestykselliseen toimintaan. Yrityksen menestymisen tärkein tekijä, työntekijät haluavat tänä päivänä työllensä enemmän merkitystä. Vastuullinen toiminta ja siitä viestiminen säännöllisesti kasvattavat työn laatua ja lisäävät henkilökunnan motivaatiota ja sitoutumista. (EY Parthenon 2021.)

Könnölän & Rinteen (2001, 16- 17) mukaan vastuullisuus on enemmän kuin ohimenevä trendi, sillä se on kaiken liiketoiminnan perusta ja koskee kaikkia yrityksen osa-alueita. Kiristyvässä kilpailussa näyttää toimivan sama periaate kuin markkinoilla muutenkin: ensiksi ehtinyt vie myös markkina-aseman. Ketolan (2005, 56 - 57) mukaan vastuullisuus tulee näkyä kaikessa yritystoiminnassa. Yrityksen arvot (ajatukset), sanat (puheet) ja teot (käytännöt) on oltava yhdenmukaisia eli arvot johtavat sanoihin ja sanat todellisiin teoihin.

Yrityksien suurimpana haasteena on ratkaista, kuinka sisällyttää vastuullisuus mukaan yrityksen jokapäiväiseen toimintaan. Yhtenä hyvänä vaihtoehtona on henkilökunnan

kouluttaminen vastuullisuuteen tai jalkauttaa vastuullinen liiketoimintastrategia järjestelmällisesti koko organisaatioon. Muutosta saadaan aikaan, kun konkreettisten tekojen lisäksi viestitään vastuullisuudesta systemaattisesti ja rohkeasti (Viestijät 2018.)

EY Parthenon (2021) artikkelin mukaan yritysvastuu koostuu erilaisista elementeistä, joita ovat kestävät tuotteet ja arvoketju, yrityskulttuurin muutos ja kestävä ajattelutapa, vastuullisuuden integrointi yrityksen kaikkiin toimintoihin sekä brändin arvon nostaminen luotettavilla ja todellisilla toimilla.

2.3.2 Eettiset toimintaohjeet yrityksissä

Monet yritykset ovat laatineet eettisiä toimintaohjeita (Code of Conduct) määrittelemään ja ohjailemaan toimintaansa. Eettiset ohjeet kertovat siitä, miten henkilöstön tulee toimia erilaisissa vastuulliseen toimintaa liittyvissä tilanteissa. Suuremmissa yrityksissä eettiset toimintaohjeet on laadittu myös toimitusketjulle. (Harmaala & Jallinoja 2012, 73, 91).

Taloudellinen vastuu

Kannattava yritystoiminta on edellytys sille, että yritys voi luoda yhteiskunnalle taloudellista hyvinvointia ja toimia vastuullisesti. Taloudellinen vastuu pohjautuu pitkälti maiden omaan lainsäädäntöön. (Harmaala & Jallinoja 2012, 18 - 19.) Taloudellinen vastuu kestävän kehityksen näkökulmasta tarkoittaa tasapainoista velatonta kasvua, joka perustuu luonnonvarojen säilyttämiseen ja ympäristön huomioimiseen. Taloudellisesti vastuullinen yritys huolehtii toimintansa kannattavuudesta ja omistajien tarpeiden täyttymisestä. Vaikka voitto on monille yrityksille mieluisen tavoite, on sille asetettava myös rajat. Voiton tavoittelu hinnalla millä hyvänsä ei ole vastuullista toimintaa. Hyvänä tavoitteena on määrittää se siihen pisteeseen, jossa yrityksen taloudellinen voitontavoitteluvastuu kohtaa sen sosiaalisen ja ekologisen vastuun. (Ketola 2005, 32 - 34.)

Sosiaalinen vastuu

Yritysten sosiaalinen vastuu on osittain lakisääteistä, mutta muitakin arvoja löytyy runsaasti. Sosiaalisessa vastuussa on oikeastaan kyse ihmisoikeuksista. Miten yritys huo-

lehtii ihmisten terveydestä ja turvallisuudesta, miten työntekijöitä ja yhteistyökumppaneita kohdellaan, ja miten eettisyys on otettu huomioon yrityksen toiminnassa. (Ketola 2005, 40.) Sosiaalinen vastuullisuus näkyy käytännössä yrityksen henkilöstöpolitiikassa, koulutuspolitiikassa, johtamisen keinoissa sekä sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 20 - 21.) Sosiaalisen vastuun kehittämiseen liittyvät mm. palkkaus (peruspalkka, bonukset, palkkiot), henkilökohtainen kehitys (suorituksen johtaminen, koulutus ja kehitys, urakehitys), edut (terveys ja hyvinvointi, eläke-edut, palkalliset vapaat) ja työympäristö (kulttuuri ja ilmapiiri, työn sisältö ja joustavuus, työelämän laatu) (Harmaala & Jallinoja 2012, 101).

Ympäristövastuu

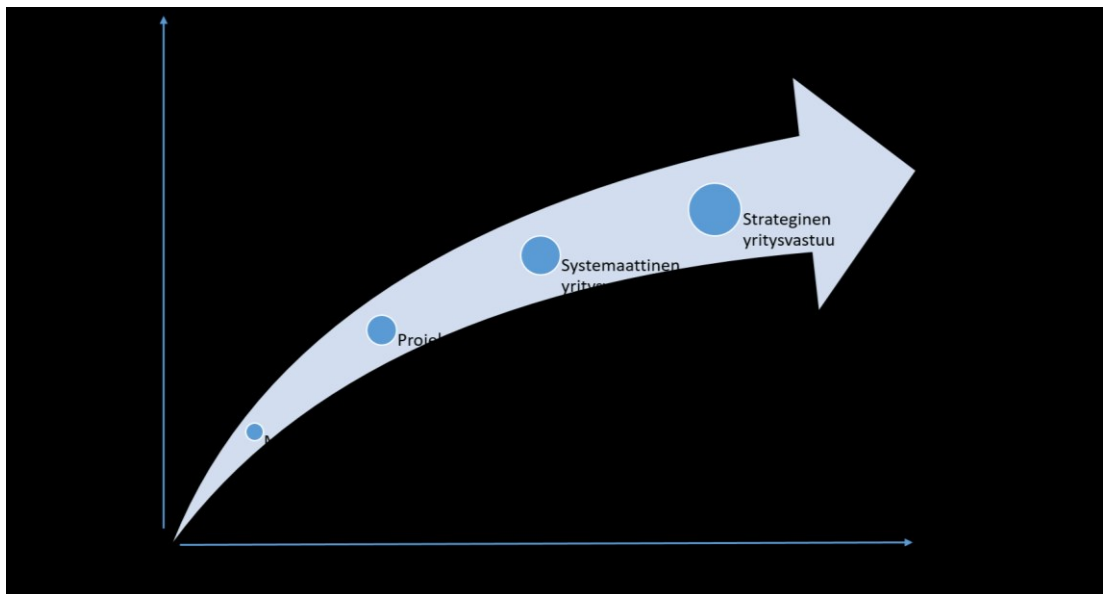
Ympäristövastuu kuvaa sitä, miten yritys toimii ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, ottaen huomioon maapallon kantokyvyn rajat sekä uusiutumattomien luonnonvarojen rajallisuuden. Yrityksen ympäristövastuu kattaa vastuu sen kaikista toiminnoista, joilla on vaikutusta ympäristöön. (Ketola 2005, 46 - 47.) Vastuullinen yritys on selvillä oman toimintansa vaikutuksista ympäristöön, tuntee lainsäädännön ja kehittää toimintaansa koko ajan eteenpäin ottaen huomion muuttuvan maailman. Käytännössä ympäristövastuu näkyy esimerkiksi ilmaston- ja vesiensuojelun huomioimisessa, jätteiden määrän, kierrätyksen, kiertotalouden sekä energiankäytön optimoinnissa koko tuotantoprosessien ajan. On olemassa useita ympäristölainsäädäntöjä, jotka määrittelevät muun muassa ilmaston- ja vesiensuojelua, jätteitä ja kierrätystä, energiatehokkuuden lisäämistä ja energian käyttöä sekä tuotepakkauksia ja tuotemerkintöjä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 22.)

2.4 Yritysvastuun kehittäminen

Vastuullisen yrityksen vähimmäisvaatimus on lakien noudattaminen eli miminitaso. Yritysvastuusta puhutaan silloin, kun yritys tekee vapaaehtoisesti erilaisia vastuullisuustekoja ja integroi yritysvastuutoimet osaksi yrityksen strategiaan. Yksi yleisesti käytetty määritelmä onkin, että yritysvastuu alkaa siitä, mihin lain vaatimukset päättyvät. Vastuullinen yritys ottaa taloudellisten tekijöiden lisäksi huomioon myös toiminnan sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset. (Harmaala & Jallinoja 2012, 16 – 17, 57.)

Harmaala & Jallinoja (2012) kuvailee vastuullisuustoimia tuotto-odotusten ja liiketoimintariskien mukaan. Mitä suuremmat strategiset panostukset, sitä suurempi tuottotavoite, mutta myös sitä suuremmat riskit (kuva 3).

Minimitasolla vastuullisuuteen ei juurikaan panosteta. Usein yritysten ensimmäiset vastuullisuustoimet liittyvät esimerkiksi satunaiseen kampanjaan tai projektiin, ja niiden avulla yrityksen on hyvä lähteä hakemaan tuntumaa vastuulliseen liiketoimintaan. Systemaattinen yritys vastuu on astetta haastavampi, ja se vaatii yritysjohtajan sitoutumista ja suunnitelmallista vastuullista toimintaa, jolla vastataan markkinoiden ja sidosryhmien vaatimuksiin. Vastuullisuuden ollessa aidosti strategista, yritys vastuun toimenpiteet, tavoitteet ja mittarit ovat osa yrityksen liiketoimintastrategiaa ja operatiivista toimintaa. Strateginen yritys vastuu on proaktiivista ja pitkäjänteistä työtä, ja vastuullisuustoimet on integroitu osaksi yrityksen jokapäiväistä toimintaa ja huomioitu myös budjetissa sekä muissa toimintaohjeissa. (Harmaala & Jallinoja 2012, 72 - 78.)

Kuva 3. Yrityksen strategiset vastuullisuustoimet (Harmaala & Jallinoja 2012, 72).

Vastuullisiin toimiin yritystä ajavat mm. taloudelliset motiivit, sidosryhmien odotukset, julkishallinnon vaatimukset ja eettiset kannustimet. Yrityksen imago on tärkeä asia menestyksen kannalta. Vastuullisen yrityksen maine voi lisätä tuotteen tai palvelun kysyntää ja tehdä yrityksestä muutenkin houkuttelevamman työntekijöiden, asiakkaiden ja yhteistyökumppanien silmissä. Yritys vastuun toimenpiteet voivat avata uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja siihen kohdistuneet investoinnit ovat satsausta tulevaisuuteen. (Harmaala &

Jallinoja 2012, 58 – 70, 83.) FIBS (2019) Yritysvastuututkimuksen mukaan 58 % yrityksistä oli sitä mieltä, että ilmastonmuutos on tällä hetkellä tärkein vastuullisuustoiminnan painopiste. Lähes kaikki vastaajat pitivät vastuullisuutta oleellisena asiana yrityksen toiminnassa, mutta edelleen jopa 62 % tekee vastuullisuustoimia vain pitääkseen mainetta yllä. (FIBS 2019).

Yritysvastuun kehittäminen vaatii aina toiminta-analyysia. Toimintaympäristön analyysiin vaikuttavat usein globaalit megatrendit, kuten ilmastonmuutos, teknologian kehitys ja luonnonvarojen ehtyminen. Kilpailija-analyysillä luonnollisesti selvitetään, mitä kilpailijat tekevät yritysvastuun eteen. (Harmaala & Jallinoja 2012, 83.) Harmaala & Jallinoja (2021) mukaan vastuulliseksi yritykseksi tuleminen vaatii vahvaa muutosjohtajuutta. Kekki (2021) määrittelee blogissaan, että yritysjohtajien ja avainhenkilöiden tahto muuttua mahdollistaa yritysvastuun kehittymisen kohti kestäväää tulevaisuutta.

Onnistunut yritysvastuun kehittäminen vaatii ympärille aina alan asiantuntijoita. Hyvin usein eri toiminnoista vastaavat henkilöt vastaavat myös oman alueensa yritysvastuuasioista. Näitä alueita ovat mm. osto-, logistiikka-, markkinointi-, viestintä-, talous- ja henkilöstöosastot. Useissa yrityksissä on tänä päivänä määritelty erikseen vastuullisuusasioista vastaava johtaja. (Harmaala & Jallinoja 2012, 99.)

Yritysvastuun tavoitteet ja mittarit

Tavoitteiden asettaminen ja niiden seuraaminen on tärkeä osa yritysvastuuta. Tavoitteet ohjaavat yritystä oikeaan suuntaan. Ympäristövastuun mittareita ovat esimerkiksi lämmön ja sähkönkulutus, jätemäärät, hiilidioksidi- ja muut päästöt. Sosiaalisen vastuun mittareita ovat esimerkiksi henkilökunnan osalta sairauspoissaoloprosentti, tapaturmaprosentti, henkilökunnan vaihtuvuusprosentti tai henkilöstön kehittämiskulut/hlö. Taloudellisen vastuun mittareita voivat olla mm. liikevaihdon kasvu tai markkinaosuuden kasvattaminen. Parhaimmillaan tavoitteet ovat silloin, kun ne ovat riittävän yksinkertaisia, helpposti muistettavia ja liittyvät yrityksen jokapäiväiseen toimintaan. (Harmaala & Jallinoja 2012, 93 - 94.)

2.5 Vastuullisuusviestintä

Yrityksen vastuullisuus ei ole yhtä kuin vastuullisuusviestintä, eikä se ole yksin viestintäosaston tehtävä. Vastuullinen toimintatapa tulee ymmärtää osaksi koko yrityksen liiketoimintaa, ja se lähtee yrityksen johdosta sekä sen sitoutumisesta vastuullisuustoimiin.

Yrityksen viestintäpäällikön tehtävänä on ymmärtää ympärillä tapahtuvia muutoksia, sidosryhmien ja asiakkaiden ajattelutapoja sekä viestiä vastuullisuusasioista tehokkaasti ja ymmärrettävästi (Kuvaja & Malmelin 2008, 15.), mutta yritysvastuun systemaattinen rakentaminen osaksi liiketoimintaa vaatii aina useampia vastuullisuuteen keskittyviä asiantuntijoita. (Harmaala & Jallinoja 2012, 99.) Kuvaja & Malmelin (2018, 14) määrittelevät yrityksen johdon olevan avainasemassa vastuullisen toimintavan eteenpäinviemisessä, ja heidän tulisi tuoda vastuullisuus esille erilaisissa viestintätilanteissa. Johdon näkemyksillä ja viestintätoimilla on suuri merkitys viestin uskottavuuteen. Hyvä keino viestiä ja vakuuttaa on esimerkiksi yrityksen johtajan pitämä vastuullisuusblogi. (Kuvaja & Malmelin 2018, 46)

Viestintätoimia suunnitellessa on syytä viestiä vain olemassa olevista arvoista, tavoitteista ja ennen kaikkea teoista. Selkeä avoin viestintä, joka pohjautuu todellisiin tekoihin antaa asiakkaille kuvan vastuullisuusteosta, eikä yrityksen tarvitse pelätä joutuvansa ns. viherpesu-syytöksien kohteeksi. (Kuvaja & Malmelin 2008, 34.)

Viherpesussa tuotteen viestintä tai pakkaus vetoaa usein valheellisesti ihmisten eettisyyteen ja haluun tehdä oikein ympäristöä kohtaan. Viherpesun ongelmana on tunnistaa aidosti kestävä kehitys mukainen liiketoiminta keinotekoisesta viherpesusta. Viherpesu on pinnallista ympäristöystävällisyyttä, joka ei ulotu mainontaa tai retoriikkaa syvemmälle. Viherpesu on hyvin ajankohtainen ilmiö, joka on vahvistunut viime vuosina, siinä ympäristöystävällisyyttä koskevat väittämät ovat paikkansapitämättömiä, ja/tai ne on suunniteltu johtamaan harhaan. (Greenwash Guide 2011.) Kiristynyt kilpailu ja kestävä kehityksen luoma paine yrityksissä on tuonut markkinoille paljon erilaisia väittämiä, joista hyvääkin tarkoittavat väittämät saattavat johtaa harhaan. (Greenwash Guide 2011.)

Yrityksen ja sen viestinnän tulee olla selkeää ja ymmärrettävää. Epämääräiset viittaukset, kuten ”ympäristöystävällinen”, ”vihreä”, ”biohajoava” tai ”ekologinen” tarvitsevat tukeen aina tutkimustuloksia tai sertifikaatteja. Väitteitä tukevia dokumentteja voivat olla esimerkiksi käytetyt standardit tai menetelmät, testitulokset ja kolmannen osapuolen tekemä sertifiointi/todentaminen. (ISO 14021.)

Yrityksen henkilökunnan kouluttaminen yrityksen vastuullisuudesta ja vastuullisuustoimista ovat avainasemassa kohti vastuullista yritystä ja onnistunutta vastuullisuusviestintää. Toimiva sisäisen viestinnän toimintamalli, kuten tiedotteet, koulutukset, teemapäivät jne. auttavat henkilökuntaa ymmärtämään paremmin yrityksen vastuullisuustavoitteita,

ja he voivat toimia vastuullisuusviestin lähettäjänä asiakkaille päin. (Harmaala & Jallinoja 2012, 107.) Kuvaja & Malmelin (2018, 14) mukaan vastuulliseksi koetussa yrityksessä työntekijät ovat motivoituneimpia, sitoutuneimpia ja haluavat toimia yrityksen edustajina ja maineen rakentajina.

Vastuullisuusviestintää suunnitellessa on hyvä pohtia millaisia viestintävälineitä käyttäen tieto saavuttaa juuri oikean kohderyhmän. Hyviä viestintäkanavia ovat esimerkiksi: vastuullisuuden keskittyvät avoin, osallistava verkkosivu, tiedotus- ja keskustelutilaisuudet sidosryhmille ja omalle henkilöstölle, asiakas-caset alan lehdissä tai internet-sivuille. (Kuvaja & Malmelin 2018, 91). Harmaala & Jallinoja (2021, 164) lisäävät hyviksi viestintäkanaviksi myös interaktiiviset sosiaalisen median kanavat, yrityksen omilla verkkosivuilla tai vastaavassa toteutettu paneelikeskustelu tai webinaari, tilaisuudet/tapaamiset ja vuorovaikutteiset ja osallistavat pelit.

2.6 Vastuullisuusraportointi

Vastuullisuusviestinnän lähtökohdaksi on yritys voi laatia vastuullisuusraportin. Vastuullisuusraportin avulla yritykset viestivät kestäväan kehitykseen ja vastuullisuuden liittyviä toimia. Vastuullisuusraportti toimii hyvänä sisäisen ja ulkoisen viestinnän välineenä, ja se kertoo usein läpinäkyvästi yrityksen taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun toiminnoista tietyllä ajanjaksolla. Vastuullisuusraportti muistuttaa vuosikertomusraporttia ja se julkaistaan usein yrityksen kotisivuilla tai sosiaalisessa mediassa. (Rohweder 2004, 211.)

PwC:n (2018) yritysbarometrin mukaan jopa 38 % yrityksistä huomioi YK:n kestäväan kehityksen tavoitteet nykyään omassa yritysraportoinnissaan. Vastuullisuusraportin avulla tuodaan esille yrityksen vastuullisuuden tavoitteet ja saavutukset sekä positiiviset että negatiiviset vaikutukset ympäristöön. Aiemmin ympäristöraportiksi kutsuttu vastuullisuusraportointi pitää nykyään yhä enemmän sisällään myös sosiaalisen vastuun tavoitteita ja saavutuksia. Raportilla viestitään kestäväan kehityksen ja vastuullisuuden onnistumista. (Harmaala & Jallinoja 2012, 222.)

Yleisin ongelma on edelleen erilaisten yritysten vastuullisuusraporttien vertailu. Yritysten raporteissa käytetään paljon laadullisia tietoja määrällisen sijaan, ja monesti raportoinnista puuttuvat myös yhtenäiset standardit, joka tekee vertailun lähes mahdotto-maksi. Vastuullisuusraportointiin on olemassa yhteisiä ohjeistoja, kuten yleisimpänä ja

käytetyimpänä pidetty Global Reporting Initiative GRI. GRI-standardi antaa peruspeli-säännöt taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun raportointiin. Ohjeiston avulla yritysten raportit ovat vertailukelpoisempia, luotettavampia, selkeämpiä ja täsmällisempiä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 223 - 225.) Ohjeistosta standardiksi GRI muuttui vuonna 2016. Se ei silti ole ISO-standardien tapaan ulkopuolisen sertifioitava, eikä toimintaa valvo kukaan. (Kurittu 2018, 13.)

Hyvin harvoin yrityksen vastuullisuustoimia tarvitsee aloittaa täysin alusta. Useat yritykset toimivat jo nyt vastuullisesti monissa asioissa, kuten huolehtii henkilöstöstä, säästää energiaa, tuottaa kestävän kehityksen mukaisia tuotteita, maksaa veroja jne. Vastuullisuusraportin avulla yritys voi kirkastaa omia ajatuksiaan ja oivaltaa mitä vastuullisuus juuri heille tarkoittaa ja mistä vastuullisuudessa on kyse. Vastuullisuusraportti kertoo, mikä on yritykselle tärkeintä vastuullisuuden kannalta, miten se on tehty, millaisia tuloksia on saavutettu ja mitkä ovat seuraavat tavoitteet. Raportti toimii tavallaan työkaluna, joka auttaa oman tekemisen fokuosinnissa. (Kurittu 2018, 13 - 14.)

3 KESTÄVÄ KEHITYS JA VASTUULLISUUS PUHTAUSALALLA

Kestävä kehitys ja vastuullisuus ovat vahvasti esillä puhtausalan otsikoissa ja tapahtumissa niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. Puhtausalan yritysten verkkosivujen pääotsikoinnista löytyy usein tietoa yritysten vastuullisuudesta tai kestävästä kehityksen toimenpiteistä (Coor 2021, Arkea 2021). Vastuullisuustoimet on yhä useammin sidottu YK:n Agenda2030 -tavoitteisiin, (Leijona Catering 2021) ja yritysten yleistyvät vastuullisuusraportit kertovat yrityksen koko vuoden vastuullisuusteorioista. (SOL 2021). Sosiaalisen median kanavat ovat valikoituneet hyväksi vastuullisuusviestinnän lähteeksi ja päivittäin puhtausalan yritysten kertovat omista vastuullisuustoimistaan esimerkiksi LinkedInin (L&T 2021) tai blogien kautta. (ISS 2021).

Suomessa Puhtausalan 2021 Finnclean-messujen teemana tulee olemaan puhtausalan tulevaisuus ja kestävä kehitys. Teema pitää sisällään kestävästä kehityksen taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen näkökulman. (Finnclean 2021). Taitaja 2021 -tapahtumassa kiistettiin myös kestävästä kehityksen osaamisesta. Vuonna 2021 Kestävästä kehityksen taitaja-palkinnon sai puhdistuspalvelulaji. (Puhtausala 2021). Tiina Lindtman (2019) kirjoitti blogissaan vastuullisuuden olevan siivouksen päivän sana. Hänen mukaansa parhaimmat alan yritykset kehittävät toimintaansa kohti kemikaaliton ja ympäristömyötäistä siivousta.

3.1 Puhtausalan järjestöt ja -ohjelmat

CSS (Chemicals Strategy for Sustainability)

CSS on osa eurooppalaista vihreän kehityksen ohjelmaa. Se julkaistiin 14. lokakuuta 2020 tavoitteena parantaa turvallisten ja kestävien kemikaalien innovaatioita ja suojella ihmisiä ja ympäristöä vaarallisilta kemikaaleilta. Kemikaaleilla on keskeinen rooli puhuttaessa hiilineutraalisesta, energiatehokkaasta ja ympäristöä saastuttavista asioista. Kemikaalien tuotannon odotetaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2030 mennessä, tärkeintä CSS:n strategiassa on tunnistaa kemikaalit, jotka liittyvät ympäristöjalanjälkeen, kuten päästöihin tai hiilidioksidipäästöihin. (Ryytty 2020.)

A.I.S.E (international Association for Soaps, Detergents and Maintenance Products)

A.I.S.E on kansainvälinen puhdistusainevalmistajien järjestö, joka edustaa Euroopassa yli 900 siivous-, puhdistus- ja pesuainevalmistajaa.

The A.I.S.E. Charter for Sustainable Cleaning on pesu- ja puhdistusaineteollisuuden kestävä kehityksen vapaaehtoinen ohjelma. Sen tarkoituksena on edistää puhdistusaineita valmistavien yritysten kestävä kehityksen mukaista toimintaa. Suurin osa valmistajista Euroopassa on sitoutunut tähän kestävä kehityksen ohjelmaan, joka velvoittaa yrityksiä jatkuvaan kestävä kehitystä tukevien tuotteiden kehittämiseen. Ohjelma päivitetään tukemaan YK:n Agenda2030 tavoitteita, päivitettyä ohjelmaa kutsutaan nimellä 2020+. Ohjelmassa mukana olevat yritykset tunnistaa kuvan 4 tuotepakkauksessa olevasta logosta (A.I.S.E. 2021.)

Suomessa AISEa edustaa kosmetiikka- sekä pesu- ja puhdistusainealan elinkeinopoliittinen toimialajärjestö Kosmetiikka- ja hygieniayhdistys ry (ent. Teknokemian Yhdistys). Yhdistyksen tehtävänä on vaikuttaa alaa koskevaan lainsäädäntöön ja osallistua siihen liittyvään keskusteluun. Yhdistys tarjoaa jäsenyrityksille ohjeita ja tukea, sekä auttaa jäsenyrityksiä verkostoitumaan alan toimijoiden kanssa, seuraamaan ajankohtaisia asioita, toimimaan viranomaispinnassa ja ymmärtämään lainsäädäntöä. (Kosmetiikka- ja hygienieollisuus ry 2021.)

Kuva 4. Pesu- ja puhdistusaineteollisuuden kestävä kehityksen ohjelman tunnuslogo. (A.I.S.E. 2021).

Ecovadis

Ecovadis on maailmanlaajuisesti toimiva järjestö, joka suorittaa yritysvastuu eli CSR-arviointeja (Corporate Social Responsibility) yli 160 maassa yli 75 000 yritykselle. Ta-

voitteena on tehdä yrityksen vastuullisesta toiminnasta läpinäkyvää ja mitattavaa. Ecovadis arvioi toimintaa mm. ympäristön (mm. CO₂-päästöt, tuoteturvallisuus, jätteiden käsittely, kierrätys), työntekijöiden ja ihmisoikeuksien (mm. työntekijöiden terveys ja turvallisuus), etiikan (mm. korruptiota koskeva politiikka, vastuullinen markkinointi) ja kestävien hankintojen osalta. Riippuen saaduista pisteistä, saavutettavissa ovat Pronssi, Hopea, Kulta ja Platina -tasoluokat. (Ecovadis 2021.)

ILO (International Labour Organization)

Puhtausalalla sosiaalisen vastuun seurantaan ja arviointiin on olemassa useita erilaisia standardeja ja järjestöjä. Usein järjestelmien perustana on YK:n alaisuudessa olevan ILO:n (International Labour Organization) tekemä pitkäjänteinen ihmisoikeustyö. ILO:n tarkoituksena on valvoa työvoimaan ja työntekoon kuuluvia asioita. ILO on listannut mm. seuraavia velvollisuuksia jäsenvaltioiltaan: pakkotyön, lapsityövoiman käytön ja syrjinnän poistaminen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

3.2 Puhtausalan lait ja standardit

Yritysvastuuta säätelevät erilaiset lait ja säädökset, erilaisia toimiala- tai tuotekohtaisia määräyksiä löytyy huomattava määrä. Puhtausalaa koskevia ympäristösäädöksiä ovat Suomessa mm. Ympäristönsuojelulaki (527/2014), Jätelaki (646/2011) ja Kemikaalilaki (599/2013). EU:n kemikaalilainsäädännöstä merkittävämmät ovat: REACH-kemikaaliasetus kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals), CLP (Classification, Labeling and Packaging) on kemikaalien luokittelua, pakkausmerkintöjä ja pakkaamista koskeva säädös, asetus vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista ja asetus biosidivalmisteiden käytöstä ja niiden asettamisesta markkinoilla. (Ympäristöministeriö 2021.)

Erilaiset standardit luovat yhteisiä pelisääntöjä, poistavat kaupan esteitä ja edistävät yritysten tasapuolista kohtelua maailmanlaajuisilla markkinoilla. Yritys toimii standardin mukaisesti, mikäli se vastaa standardin vaatimuksiin. Sertifikaatti on ulkopuolisen puolueettoman tahon todistus siitä, että yrityksen toiminta vastaa standardin vaatimuksia. Standardien käyttäminen ja sertifikaattien käyttäminen on vapaaehtoista. Tosin jotkut viran-

omaiset saattavat suositella standardin käyttöä ja organisaatiot voivat edellyttää joidenkin standardien käyttöä esimerkiksi kilpailutuksessa tai alihankintaketjun toiminnassa. (SFS 2019c).

ISO 45001 Työterveys ja -turvallisuus - standardi

ILO:n ohjeisiin perustuva ISO 45001 - Työterveys ja -turvallisuus -standardi korvaa OHSAS 18001 -sertifiointijärjestelmän maaliskuussa 2021. Standardin tavoitteena on parantaa henkilöstön turvallisuutta ja terveyttä, vähentää työpaikoilla olevia riskejä sekä luoda uusia turvallisempia ja terveellisempiä työskentelyolosuhteita. Standardin mukainen toiminta edistää useita YK:n Kestävän kehityksen eli Agenda2030 tavoitteita tasavertaisuudesta terveyteen ja hyvinvointiin. (SFS 2019a.)

SA 8000 Sosiaalisen vastuun standardi

Toinen ILOon perustuva sosiaalisen vastuun standardi on SA 8000, sen keskeiset vaatimukset liittyvät seuraaviin aihealueisiin: lapsityövoima, pakkotyö, terveys ja turvallisuus, yhdistymisvapaus, syrjintä, kurinpidolliset menettelyt, työaika, korvaus ja johtaminen. (DQS Holding GmbH 2021).

ISO 9001 - Standardi

ISO 9001 on kansainvälisesti tunnetuin ja eniten käytetty laadunhallintastandardi. Sen tavoitteena on yrityksen toiminnan ja laadun parantaminen. Standardi auttaa yrityksiä palvelemaan paremmin asiakkaitaan ja varmistamaan, että tuotteet ja palvelut täyttävät asiakkaiden ja viranomaisten vaatimukset. ISO 9001 avulla yritys pystyy parantamaan riskienhallintaansa, sitouttamaan ja motivoimaan henkilökuntaansa, parantamaan muutoksenhallintaa ja asiakastyytyvyyttä sekä asiakkaiden sitouttamista yritykseen sekä varmistamaan, että yritys toimii asiakaslähtöisesti ja järjestelmällisesti laadun kehittämisessä. (SFS 2019b.)

ISO 14001 Ekologisen vastuun standardi

ISO 14001 - standardi on maailman tunnetuin ympäristöstandardi, joka tukee kestävästä kehitystä niin ekologisten kuin taloudellistenkin tavoitteiden näkökulmasta. Standardin avulla yritykset pystyvät noudattamaan ympäristötavoitteitaan ja parantamaan ympäristönsuojelunsa tasoa. Standardi yhdistää ympäristöasiat osaksi johtamista ja toiminnan suunnittelua, lisäksi se myös edistää henkilöstön ympäristötietoisuutta ja osallistumista. ISO 14001 -standardin avulla yritys asettaa ympäristötavoitteet, ylläpitää osaamista ja ennaltaehkäisee ympäristöriskejä sekä tunnistaa toimintonsa ja tuotteidensa ympäristövaikutukset kuten vaikutukset ilmansaasteisiin, veden käyttöön ja päästöihin, jätehuoltoon, maaperän saastumiseen, ilmastonmuutoksen lieventämiseen, raaka-aineiden ja energian käyttöön sekä resurssitehokkuuteen. (SFS 2019c).

3.3 Puhtausalan ympäristömerkit ja sertifikaatit

Ympäristömerkkien ja sertifikaattien avulla yritykset pyrkivät hallitsemaan tuotteiden ympäristövaikutuksia, mutta myös viestimään eettisesti ja ympäristömyötäisesti tuotetuista tuotteistaan. Ympäristömerkit auttavat asiakkaita tekemään ostopäätöksiä ja samalla yritykset tuovat markkinoille ympäristömyötäisempiä tuotteita. (Harmaala & Jallinoja 2012, 136.)

Cradle to Cradle – kiertotalouden sertifikaatti

Cradle to Cradle -termi on Walter R. Stahelin 1970-luvulla kehittämä ja sen konseptivat kirjaksi saksalainen kemisti Michael Braungart ja yhdysvaltalainen arkkitehti William McDonough vuonna 2002. Cradle to Cradle kehdestä kehtoon -malli on vastakohta perinteiselle kehdestä hautaan -mallille. Kehdestä hautaan -termin mukaisesti tuotetta käytetään uudestaan ja uudestaan, kunnes sen laatu heikkenee niin, että lopuksi siitä tulee käyttökelvotonta. Cradle to Cradle kehdestä kehtoon -malli on maailman tunnetuin kiertotalouteen ohjaava sertifiointiprosessi, jossa on viisi tasoa: Basic, Bronze, Silver, Gold ja Platinum. Cradle to Cradle on äärimmäisen ekologinen, sillä se käytännössä poistaa jätteen tuotantoketjusta sen vähentämisen tai välttämisen sijaan. Arvioitaviin kategorioihin kuuluvat mm. materiaalien turvallisuus (sertifioiduissa tuotteissa ei saa olla kemikaa-

leja, jotka voivat olla haitallisia ihmisille tai ympäristölle), tuotteen kierrätettävyys / materiaalien uudelleenkäyttö (tuotteiden tulisi olla uudelleenkäytettäviä, kierrätettäviä, kompostoitavia tai biohajoavia), energian käyttö ja hiilipäästöjen vähentäminen (100-prosenttisesti saastuttamatonta, uusiutuvaa energiaa fossiilisten polttoaineiden sijaan), veden käyttö ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus (yritys on sitoutunut edistämään sosiaalista ja ekologista oikeudenmukaisuutta sekä luonnon monimuotoisuutta). (Cradle to Cradle Certified® 2021.)

Sitran (2017) mukaan ”Yritysten tulee siirtyä kiertotalouden mukaiseen kehdestä kehtoon -ajatteluun, jossa tuotteen arvo säilyy mahdollisimman pitkään. Suunnitella tuotteita, jotka on tehty kestäväksi, ja joita voi helposti kierrättää uudeksi materiaaliksi”.

Kuva 5. Cradle to Cradle Gold –sertifikaatti. (Cradle to Cradle Certified® 2021).

Joutsenmerkki ja EU-ympäristömerkki

Vuonna 1992 luotu EU-ympäristömerkki ja 1989 luotu Joutsenmerkki ovat ISO 14024 -standardin mukaisia tyypin I ympäristömerkkejä. Tämä tarkoittaa, että ne ovat vapaaehtoisia, elinkaariarviointiin perustuvia, monikriteerisiä ja puolueettoman kolmannen osapuolen ylläpitämiä järjestelmiä.

Joutsenmerkki eli pohjoismaiden virallinen ympäristömerkki voidaan myöntää tuotteelle tai palvelulle. Sen tavoitteena on vähentää kulutuksen ja tuotannon ympäristökuormitusta. Joutsenmerkki asettaa tiukat ympäristövaatimukset tuotteen elinkaaren kaikissa olennaisissa vaiheissa, kuten raaka-aineet, tuotteiden käyttö, käytöstä poistaminen, kierrätys, pakkaus jne. Joutsenmerkin tavoitteena on edistää kestävä kehitystä, johon pyritään askel kerrallaan. Tämä tarkoittaa sitä, että Joutsenmerkin kriteereitä tiukennetaan noin 3-5 vuoden välein. Kriteerien tiukentuessa merkkiä joutuu hakemaan uudelleen,

joka vuoksi Joutsenmerkittyjen tuotteiden määrä vaihtelee runsaasti vuosittain. Joutsenmerkki panostaa erityisesti ympäristönäkökulmaa, sosiaalista ja terveydellistä näkökulmaa unohtamatta. Yleisellä tasolla Joutsenmerkki edistää kulutus- ja tuotantotapojen kestävyteen pyrkivää Agenda2030 tavoitetta numero 12. (Joutsenmerkki 2021.)

Kuva 6. Joutsenmerkki. (Joutsenmerkki 2021).

EU-ympäristömerkki kertoo puolueettomasti tuotteen ja palvelun ympäristövastavuudesta - tuotteen turvallisuutta ja laadukkuutta unohtamatta koko elinkaaren ajalta. EU-ympäristömerkki on käytössä EU-maiden lisäksi Islannissa, Liechtensteinissa, Norjassa ja Sveitsissä. Jokaisessa maassa on oma organisaationsa valvomassa merkin käyttöä ja huolehtimassa merkin kehitystyöstä. Suomessa Joutsenmerkkiä ja EU-ympäristömerkkiä hallinnoi Ympäristömerkintä Suomi Oy. (EU-Ympäristömerkki 2021.)

Kuva 7. EU-Ympäristömerkki. (EU-Ympäristömerkki 2021).

3.4 Ennakoinnin menetelmät puhtausalalla

3.4.1 Megatrendit

Megatrendit ovat laaja-alaisia muutoksia, jotka koostuvat eri trendeistä. Ne eivät tapahdu tai mene ohi kovinkaan nopeasti. Megatrendit muodostuvat hitaasti ja vaikuttavat pitkän

aikaa. Suuria nykyhetken megatrendejä ovat mm. väestön ikääntyminen, väestön kasvu, kaupungistuminen, raaka-aineiden hupeneminen (erityisesti veden), ilmastonmuutos, teknologian kehittyminen, kansainvälistyminen, väestön vaurastuminen ja kulutuksen kasvu. (Hiltunen 2012, 78 - 80.)

Hiltusen (2012, 79 - 81) mukaan megatrendit kuvaavat nykyhetkeä, ja ne ovat voimakkaasti läsnä jokapäiväisessä arjessamme. Ne ovat suuruusluokaltaan sellaisia tapahtumia, että iso osa ihmisistä tiedostaa niiden olemassaolon. Megatrendit tulee huomioida yrityksen strategisessa suunnittelussa ja muussakin toiminnassa. Lisäksi yritystoiminnassa on tärkeää tiedostaa puhutaanko oikeasti tapahtuva asiasta tai asiasta, jonka sanotaan tapahtuvan.

Ilmastonmuutos

Yksi puhtausalaan eniten vaikuttavimmista megatrendeistä on ilmaston muutos. Googlettamalla ”Climate Change” saadaan tulokseksi yli 685 miljoonaa sivua (24.4.2021) ja googlettamalla ”Climate Change Cleaning Industry” saadaan tulokseksi 85 milj. sivua (24.4.2021), joten kyseessä on todellakin merkittävä ilmiö.

Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan lisääntyneiden kasvihuonekaasujen aiheuttamaa ilmaston lämpiämistä. Ilmastonmuutos on ollut yksi tekijä ympäristötietoisuuden kasvussa ja saanut ihmiset ajattelemaan toimintansa eettisiä ja ekologisia vaikutuksia. Jos ilmasto ja ekosysteemien muutokset jatkuvat nykyisellä vauhdilla, se ei ole uhka vain eläimille ja kasveille, vaan myös meille ihmisille. Tutkimusraporttitietojen mukaan ilmasto on lämmennyt 0,85 astetta vuodesta 1880 lähtien. Kymmenen lämpimintä vuotta on kirjattu viimeisen 20 vuoden aikana. Ilmastonmuutos on jo vaikuttanut merkittävästi ympäristöön ja monien lajien elinoloihin. (Futures Platform 2021c.)

Ilmastonmuutoksen mittarina käytetään usein hiilijalanjälkeä. Hiilijalanjälki kertoo, millaisen kuorman toimintamme aiheuttaa ilmastolle. Mitä pienempi hiilijalanjälki, sitä pienempi vaikutus ilmastonmuutokselle. (Peth 2021.) Tuotteiden hiilijalanjälki kertoo tuotteen koko elinkaaren aikana aiheutuneet kasvihuonekaasut. Hiilijalanjälki ilmoitetaan hiilidioksidin tai hiilidioksidiekvivalenttien kokonaismääränä usein kilogrammoina tai tonneina. (Harmaala & Jallinoja 2012, 93 - 94.) Hiilikädenjälki on hiilijalanjälkeä paljon uu-

dempi termi. Se kertoo, miten voimme auttaa muita pienentämään päästöjä. Hiilikädenjälkeä kasvattamalla pienennämme muiden hiilijalanjälkeä. Mitä suurempi hiilikädenjälki on, sitä parempi. (Kemianteollisuus - Hiili haltuun kirjanen 2021.)

Teknologian kehittyminen

Teknologian kehittyminen on tällä hetkellä nopeampaa kuin koskaan, ja uusien innovaatioiden leviäminen suurelle massalle voi tapahtua todella nopeasti. Esineiden Internet (IoT Internet of Things) on termi, joka on kiinnittänyt huomiota viime vuosina älylaitteiden valikoiman kasvaessa. Se viittaa asioihin ja laitteisiin, jotka kommunikoivat ihmisten kanssa Internetin välityksellä. Kaiken Internet (IoE The Internet of Everything) on esineiden Internetiä (IoT) seuraava kehitysvaihe. Sen voidaan sanoa olevan todellisuutta silloin, kun ihmiset, prosessit, data, esineet, laitteet ja asiat ovat tietoverkon avulla aidosti ja tehokkaasti yhteydessä toisiinsa. IoE ja sen lisäksi myös 5G verkko, lisätty todellisuus (AR Augmented Reality) tulevat tuomaan puhtausalalle uusia ratkaisuja mm. robotiikkaan, siivoustyön ohjaamiseen, ennakoitiin ja valvontaan. (Futures Platform 2021d.)

Luonnonvarojen ehtyminen

Luonnonvarojen, eritoten uusiutumattomien luonnonvarojen, kuten öljyn ehtyminen on myös herättänyt monenlaista keskustelua puhtausalalla. Öljyn arvellaan riittävän nykykulutuksella noin 40 vuodeksi. (Opetushallitus 2021). Suurin osa nykypäivän markkinoilla olevista puhdistusaineista valmistetaan fossiilisista polttoaineista (kuten öljy) johdetuilla kemikaaleilla. (Unilever 2020.) Raakaöljy on monien raaka-aineiden, kuten liuottimien, muovien ja pinta-aktiivisten aineiden lähtökohta. Raaka-öljyä käytetään useiden puhdistusaineiden valmistuksessa. Kivihiiltä, raakaöljyä ja maakaasua pidetään fossiilisinä polttoaineina, koska ne muodostuivat miljoonia vuosia sitten eläneiden kasvien ja eläinten fossiilisista, haudatuista jäännöksistä. Alkuperänsä vuoksi fossiilisilla polttoaineilla on korkea hiilipitoisuus. Fossiiliset polttoaineet tuottavat poltettaessa suuria määriä kasvihuonekaasuja, kuten hiilidioksidia. Hiilipäästöt vangitsevat ilmakehän lämmön ja johtavat ilmastonmuutokseen (Denchak 2018.) Nyt kohtaamamme ongelma on, että ihmisen toiminta etenkin fossiilisten polttoaineiden (hiili, öljy ja maakaasu) polttaminen, maatalous ja maaperän raivaaminen lisäävät kasvihuonekaasupitoisuuksia. Tämä lisääntynyt kasvihuoneilmiö vaikuttaa maapallon lämpenemiseen. (Dahlin 2021.)

Öljy hallitsee tällä hetkellä laajasti taloutta ja teollisuutta. Öljynkäytön osuus on lähes kolmasosa maailman hiilidioksidipäästöistä. Öljyn palamisen yhteydessä vapautuneen ilman pilaantumisen lisäksi poraus ja kuljetus ovat johtaneet useisiin suuronnettomuuksiin. (Environmental Protection Agency 2021.) Näistä yksi on Deepwater Horizon -öljykatastrofi vuonna 2010. Räjähdyksellä öljylautalla surmasi 11 ihmistä ja aiheutti mittavan öljyvuodon. Meksikon lahteen vuoti arviolta 4,9 miljoonaa tynnyriä öljyä ennen kuin vuoto saatiin loppumaan. Euroopan parlamentin keskustaoikeiston kansanpuolueryhmä EPP:n Peter Liesen mukaan "Tämä onnettomuus on yksi uusi peruste jättää öljy taaksemme". (Environmental Protection Agency 2021.)

Makean veden vähyys (vain 2 % maailman vedestä) on myös puhtausalaa koskeva megatrendi. Tästä vähäisestä makeasta vedestä kilpailevat niin ihmiset, maatalous, teollisuus kuin kasvit ja eläimetkin. (Hiltunen 2012, 85.)

3.4.2 Trendit

Trendit koostuvat erilaisista nousevista asioista, joita voidaan havainnoida heikkojen signaalien avulla. Trendi kertoo lähimenneisyydestä ja tässä hetkessä tapahtuvasta suuntauksesta, joka voi jatkua pitkään tulevaisuudessa. Esimerkki tämän hetken trendistä on mm. Tee-se-itse terveydenhuolto, kierrätys, hyvästi käteinen jne. Trendit leviävät ns. Trendisettereiden kautta (n.5 % väestöstä). Uskaliaat, avoimet, kokeilunhaluiset ihmiset päättävät, mikäli uusia asioita hyväksytään. (Hiltunen 2012, 94 - 99.)

Yksi puhtausalaa koskevista trendeistä on esimerkiksi lineaarisesta kehdestä haetaan eli "ota, valmista, hävitä" -mallista kiertotalouteen siirtyminen (circular economy). Kiertotalous tarkoittaa uusiutuvien, kierrätettyjen, biopohjaisten tai muiden ei-fossiilisten raaka-aineiden käyttöä, tuotteiden elinkaaren pidentämistä tai korjausta sekä käytöstä poistuneiden materiaalien ja tuotteiden uudelleenhyödyntämistä. (Kemianteollisuus kiertotalous 2021.)

3.4.3 Heikot signaalit

Tulevaisuuden ennakkoinnin menetelmiä ovat myös heikkojen signaalien etsintä. Heikot signaalit saattavat kertoa tulevasta muutoksesta tai yllättävästä ilmiöstä, joka ei vielä näy tilastoissa. Heikot signaalit ovat merkkejä nousevista muutoksista, joista voi tulla jotain

suurta tai sitten ei tule. Yhdistämällä erilaisia heikkoja signaaleja, saattaa nähdä trendin syntyminen. (Hiltunen 2012, 102.) Igor Ansoff (1982) määritteli jo 1980-luvulla heikkojen signaalien olevan ”yrityksen sisäisiä tai ulkoisia varoitusmerkkejä, tapahtumia ja kehitys-suuntia, jotka ovat liian heikkoja, jotta niiden vaikutuksia voidaan määrittää”.

Mikko Dufvan (2018) mukaan heikko signaali on merkki tulevasta muutoksesta tai nousevasta asiasta, joka voi muuttua tulevaisuudessa merkittäväksi asiaksi. Heikkoja signaaleja voi käyttää apuna tulevaisuuden hahmottamisessa, laajentamaan eri tulevaisuuksien valikoimaa ja haastamaan käsitystämme tulevaisuudesta.

Tulevaisuudessa vastuullisuus on yhä suurempi osa yrityksen liiketoimintaa ja erityisesti sosiaalinen vastuu ja ihmisoikeudet tulevat korostumaan entisestään. Sosiaalisen vastuun ennustetaan nousevan jopa ympäristövastuun kanssa samalle tasolle. (FIBS 2021.)

Ilmastonmuutoksen ja yhä tiukempien kansainvälisten tavoitteiden seurauksena paine hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen on kasvanut. Hiilidioksidin talteenottoon, varastointiin ja uudelleen hyödyntämiseen liittyvät innovaatiot ovat yksi tapa vähentää hiilidioksidipäästöjä. (Futures Platforms 2021b) mukaan tähän liittyen on meneillään useita uusia teknologiakehityksiä.

3.4.4 Villit kortit

Villeillä korteille on merkittäviä vaikutuksia, sillä ne ovat yllättäviä, nopeita ja niihin on vaikea varautua. Villit kortit voivat saada alkunsa mistä vain, ne voivat olla luonnonvoimia tai/ja ihmisten tekemiä. Villit kortit voivat olla positiivisia, esimerkiksi lottovoitto tai negatiivisia, kuten valloillaan oleva Covid-19 pandemia. Yksi villi kortti voi johtaa useampaan uuteen, villiin korttiin, esimerkiksi pandemia voi johtaa talouskatastrofiin. Esimerkkejä luonnon aiheuttamista villeistä korteista ovat mm. tulivuorenpurkaus, tsunami, pandemia, tulva, myrsky, myrkytys tai oma liukastuminen. Esimerkkejä ihmisen aiheuttamista villeistä korteista ovat mm. sota, terrori-isku, loukkaantuminen, lottovoitto, tietovuoto. Villeistä korteista voi satunaisesti havaita heikkoja signaaleja. (Hiltunen 2012, 144 - 147.) Mikko Dufvan (2018) mukaan villit kortit ja mustat joutsenet yhdistetään joskus heikkoihin signaaleihin, mutta niissä on enemmän kyse äkillisestä yllättävästä tapahtumasta tai ilmiöstä, jossa on saattanut olla heikkoja signaaleja.

Covid-19 pandemia voidaan nähdä hetkellisenä helpotuksena puhtausalan kestävästä kehityksen toimintoihin. Veden ja energiankäytön väheneminen ja ihmisten liikkuminen vaikuttavat ainakin lyhyellä aikavälillä positiivisesti. Tutkijoiden mukaan koronaviruspandemia aiheuttaa ilmansaasteiden huomattavaa vähenemistä suurissa kaupungeissa. Kokonaispäästöjen väheneminen on todennäköisesti vain väliaikaista. (Futures Platform 2021a.) Sitran Megatrendit koronan valossa (2020) -artikkelissa sanotaan ”Kun miljoonien kansalaisten, valtioiden ja kokonaisten maanosien arki ja toiminta menee päivissä uusiksi, mahdoton muuttuu yhtäkkiä mahdolliseksi” Tämä villi kortti saattaa hieman muuttaa megatrendejä eli laajoja, hitaasti muuttuvia kehityskulkuja. Hukkisen (2020) mukaan on tehtävä suuria poliittisia liikkeitä, jotta ilmastonmuutoksen hidastaminen saadaan kunnolla vauhtiin. Hänen mukaansa on koronaviruspandemia antaa viitteitä siitä, miten toimitaan, kun joku ilmastonmuutoksen seurausilmiö toteutuu. Hänen mukaansa päättäjät osaavat reagoida pakon edessä, mutta ennakoiti puuttuu lähes kokonaan. ScienceDaily (2019) -raportissa julkaistun tutkimuksen mukaan ilmansaasteet aiheuttavat 8,8 miljoonaa varhaisempaa kuolemantapausta vuodessa, joten kyseessä on yhtä laaja ongelma kuin koronapandemia, jonka myötä kuolemantapauksia arvioidaan olevan noin 7 miljoonaa. (NPR 2021).

4 SELVITYS PUHTAUSALAN KESTÄVÄSTÄ KEHITYKSESTÄ JA VASTUULLISUUDESTA

4.1 Tutkimuksen taustaa

Tutkimuksessa käytettiin puhtausalan asiakkaille ja toimijoille suunnattua teemahaastattelua sekä puhtausalan tuotteiden toimittajalle tehtyä lomakehaastattelua.

Teemahaastattelu tehtiin yhteensä kymmenelle henkilölle, joilla kaikilla on merkittävä rooli puhtausalan kestävän kehityksen eteenpäinviemisessä Suomessa sekä syvällistä ajan tasalla olevaa tietoa aiheesta. Haastattelujen kesto vaihteli 45 minuutista 1,5 tuntiin. Haastattelukysymykset oli ennakkoon mietitty, mutta eri haastateltavien kohdalla kysymysten järjestys saattoi muuttua ja muutaman kohdalla riitti ensimmäisen kysymyksen esittäminen, jonka ympäriltä puhuttiin pitkään. Haastattelut tehtiin Teams-sovelluksen kautta, nahoitettiin ja litteroitiin heti haastattelun jälkeen.

Teemahaastattelun lisäksi tehtiin strukturoitu lomakehaastattelu puhtausalan tuotteiden toimittajalle. Strukturoidun lomakehaastattelun avulla kysyttiin lähes samoja haastattelukysymyksiä kuin teemahaastattelussa. Google-lomaketta hyödyntäen haastattelu lähetettiin kymmenelle kansainvälisessä roolissa olevalle puhtausalan tuotteiden markkinoinnissa ja innovaatioiden parissa työskentelevälle henkilölle. Vastauksia saatiin lopulta neljä. Lomakehaastattelun tarkoituksena oli täydentää teemahaastattelun tuloksia ja saada kansainvälistä näkökulmaa aiheeseen.

Molempien haastattelujen avulla selvitettiin vastuullisuutta ja kestävän kehityksen tulevaisuuden näkymiä puhtausalalla. Mitä megatrendejä, trendejä tai heikkoja signaaleja on mahdollisesti olemassa, tulossa tai havaittavissa? Teemahaastattelussa käsiteltiin lisäksi erityisesti Suomea koskevaa kestävään kehitykseen liittyvää osaamista ja ostotoimintaa sekä selvitettiin haastateltavien kokemuksia puhtausalan tuotteiden toimittajien tarjoamasta avusta ja vastuullisuusviestinnästä.

Aineiston laadinnassa käytettiin teoriapohjaista sisältöanalyysiä. Teoriapohja puhtausalan ennakkoinnin menetelmistä, kestävästä kehityksestä ja vastuullisuudesta oli valmiiksi dokumentoitu ja analyysi teemoittain perustui siihen. Teemoittelun avulla paikannettiin aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaiset teemat eli aiheet. Analyysin te-

kemisessä käytettiin apuna koodaamista. Haastatteluvastauksien sisään lisättiin merkkejä, jonka avulla aineiston samankaltaisuudet pystyttiin analysoimaan, teemoittamaan ja tekemään johtopäätöksiä vastauksista.

Teemahaastelun kysymykset (10 vastausta)

Millaisia kestävän kehityksen trendejä puhtausalalla on näkyvissä nyt ja tulevaisuudessa?

Mitkä ovat mielestäsi suuria globaaleja kestävän kehityksen megatrendejä puhtausalalla?

Tuleeko mieleesi jotain yllättäviä tapahtumia ns. villedä kortteja, jotka voivat muuttaa puhtausalan kestävän kehityksen trendiä suuntaan tai toiseen?

Millaista kestävän kehityksen osaamista puhtausalalla tarvitaan tulevaisuudessa?

Uskotko, että yrityksen vastuullisuustoimenpiteillä on vaikutusta ostopäätökseen?

Millaista kestävään kehitykseen liittyvää apua toivoisit puhtausalan toimittajalta?

Löydätkö tarvitsemasi tiedon puhtausalan yritysten vastuullisuustoimista?

Strukturoidun lomakehaastattelun kysymykset (4 vastausta)

Millaisia kestävän kehityksen trendejä puhtausalalla on näkyvissä nyt ja tulevaisuudessa?

Mitkä ovat mielestäsi suuria globaaleja kestävän kehityksen megatrendejä puhtausalalla?

Tuleeko mieleesi jotain yllättäviä tapahtumia ns. villedä kortteja, jotka voivat muuttaa puhtausalan kestävän kehityksen trendiä suuntaan tai toiseen?

Analyysissä käytetyt koodit

Teemahaastattelun ja lomakehaastattelun tarkoituksena oli selvittää erityisesti puhtausalan tulevaisuuden trendejä ja suuntauksia. Siksi analyysin koodeina käytettiin teoriapohjaan soveltuvia aiheita.

PuhtausTRE = Puhtausalan trendit (käytettiin molemmissa haastatteluissa)

PuhtausSIG = Heikot signaalit (käytettiin molemmissa haastatteluissa)

PuhtausVIL = Villit kortit (käytettiin molemmissa haastatteluissa)

Teemahaastattelun analyysissä käytettiin lisäksi näitä koodeja:

PuhtausOSAAMINEN = Vastaako puhtausalan tekijöiden osaamisen taso trendejä

PuhtausOSTO = Vaikuttaako yrityksen vastuullisuustoimenpiteet ostopäätökseen?

PuhtausVIESTINTÄ = Puhtausalan tuotteiden toimittajien tuki ja vastuullisuusviestintä

4.2 Haastatteluiden tulokset

4.2.1 Haastateltavien kommentteja

Puhtausala koettiin yhdeksi nopeammin kasvavista aloista kestävästä kehityksen ja vastuullisten toimien suhteen. Ala on kokenut suuria muutoksia lähivuosien aikana ja uudistuu koko ajan monella eri osa-alueella. Yleistä huolta aiheutti puhtausalan siivoojien osaaminen, ymmärrys ja vastuullinen toiminta jokapäiväisessä arjessa. Esille nousi myös se, miten paljon kestävästä kehityksestä ja vastuullisuudesta viestitään puhtausalalla. Puhtausalan yritykset kuvailevat ympäristöön liittyviä tavoitteitaan usein vähentämällä luonnosta peräisin olevien uusiutumattomien raaka-aineiden, kuten fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja niistä syntyviä päästöjä sekä luonnonvaroja säästävien, turvallisten ja vastuullisten ratkaisujen käyttämistä ja kiertotalouden lisäämistä.

Haastateltavien mielestä markkinat ovat täyttyneet nopeasti ”vihreämmillä” tuotteilla ja näiden myötä kasvavalla määrällä väittämiä niiden hyödyistä ja ympäristömyötävyydestä. Päivittäin näkee lukemattomia uusia kestävästä kehityksestä ja vastuullisuuteen liittyviä termejä, jotka hämmentävät niin siivoojaa, työnjohtajaa, yrityksen ostajia kuin

puhtausalan tuotteiden toimittajakin. Ilmastoneutraali, hiilineutraali, hiilijalanjälki, hiilikädenjälki, nettopäästöt, nolla päästöt, kestävä kehitys, vastuullisuus, kasviuonekaasut, kiertotalous, kasviuonepäästöt, kasviuonekaasut, kasviuoneilmiö, hiilidioksidipäästöt, hiilinielut, hiilinegatiivinen, fossiiliset polttoaineet, bio-pohjaiset kemikaalit, kasvipohjaiset kemikaalit ym. käsitteiden kirjon on valtava. Useat eivät ymmärrä tai tiedä sanojen todellista merkitystä. Näyttää siltä, että kestävästä kehityksestä puhuttaessa unohdetaan, että se on paljon muutakin kuin ympäristön suojelua. Puhtausalalla vastuullisuustoimia kuvataan usein hiilijalanjäljen pienentämisellä tai hiilineutraalisuudella. Uudempia termejä ovat hiilikädenjälki tai hiilinegatiivisuus.

4.2.2 Puhtausalan trendit

Teemahaastattelun tulokset

Suurimmaksi trendiksi koettiin kemikaalittomuus ja ympäristömyötäiset kemikaalit siivouksessa. Kemikaalittomuus voi tarkoittaa kemikaalien vähentämistä uusien siivouskohteiden, siivousmenetelmien tai -välineiden avulla tai siivousta pelkällä vedellä ja siivouspyyhkeellä. Esiin nousivat myös erilaisten puhdasvesien käyttäminen, luonnon raaka-aineista ja bio-materiaaleista valmistetut kemikaalit ja 100 %:sti biohajoavat kemikaalit, joskin näiden suhteen oltiin vähän epäileväisiä. Bio-materiaaleista valmistetuista kemikaaleista mainittiin myös niiden epämiellyttävä tuoksu ja bio-sanasta aiheutuvat ikävät mielleyhtymät.

Asiakkaat pyytävät usein vain myrkyttömiä tuotteita ymmärtämättä kokonaisuutta.

Puhtaus ei pitäisi tuoksua, bio-jätteistä valmistetut kemikaalit haisevat biojätteeltä tai ainakin tulee sellainen olo, kun kuulee valmistusprosessin.

Ympäristömerkityt tuotteet koettiin myös trendiksi, joka tulee esille usein. Ympäristömerkeistä ainoastaan pohjoismainen ympäristömerkki Joutsen ja EU-Ympäristömerkki tunnettiin, vaikka markkinoilla on myös paljon muita hyviä kestävästä kehitystä tukevia vaihtoehtoja.

Ympäristömerkkiä pyydetään usein, mutta saattaa olla, ettei asiakas tiedä muuta tapaa pyytää kestävästä kehityksen mukaista tuotetta tai palvelua.

Ympäristömerkityistä tai kestäväen kehityksen mukaisista tuotteista ei kuitenkaan olla valmiita maksamaan enempää.

Jätteiden lajittelu, muovien käytön vähentäminen, kierrätettävyys, uusiokäyttö, kiertotalous, kuljetukset ja veden käyttö nousivat esille monissa puheenvuoroissa. On selvää, että kaikkien näiden merkitys on todella iso sekä ostajalle että toimittajalle, mutta useat pohtivat ovatko edellä mainitut tärkeitä ja tiedossa myös itse siivoojalle?

Nykypäivän kierrätyspullot/muovit ovat kamalia, menevät helposti ruttuun ja kestävyyskin on epäilyttävää.

Digitaalisuus on tätä päivää tai siitä ainakin puhutaan paljon. Pohdittavaksi jääkin, että onko digitalisuus sittenkään ihan vielä trendi tai vasta tulossa lähivuosina? Monet toimijat tarjoavat omia palvelujaan, mutta markkinoilta näyttäisi puuttuvan yhteinen alusta, mihin eri toimijoiden digitaaliset palvelut voisi yhdistää. Yleisessä uskossa on, että digitaalisuus on vasta nousemassa uuteen alkuun ja tulossa on vielä puhtausalaa mullistavia uudistuksia. Digitaalisuus tulee auttamaan yrityksiä suuntaamaan siivousta sinne, missä sitä todella tarvitaan.

Puhdasvedet (otsonoitu vesi=aktiivivesi, ultrapuhdas vesi jne.) puhuttivat lähes kaikkia. Puhdasvesiä on ollut jo pitkään markkinoilla, mutta niihin ei ihan uskottu. Mahdollinen tiedon tai tutkimustuloksien puute saattaa olla yksi epäilyksen tekijä. Yleisen uskomuksen mukaan puhdasvedet eivät välttämättä nykyisellä muodollaan jatku kovin pitkään, vaan tilalle saattaa tulla jotain vastaavaa uutta teknologiaa.

Mitä erilaiset puhdasvedet tarkoittavat, miten ne toimivat, onko todellista eroa pelkkään vedellä ja mikrokuitupyyhkeellä siivoamiseen?

Hiilineutraalisuus on päivän sana. Siitä puhuvat niin asiakkaat kuin tuotteiden toimittajatkin. Yritykset mainostavat omia päästötavoitteitaan ja vastuullisuusteemojaan jokapuolella. Vastaanottajalle viestit jäävät usein sanahelinäksi, ja todellinen teoria ja tutkimustulokset uupuvat. Haastatteluissa nousi esille muutamia epäselviä asioita: Miten mitata hiilineutraalisuutta tai laskea hiilidioksidipäästöjen määrää? Mikä eroa on hiilijalanjäljellä ja hiilikädenjäljellä?

Hiilineutraalisuus, hiilijalanjälki, hiilikädenjälki, hiilinielut, hiilidioksidi, hiili sitä, hiili tätä. Hiili taitaa olla päivän sana, mutta mitä ihmettä kaikki termit tarkoittavat

Kaikki haluavat olla hiilineutraaleita tietämättä mitä se tarkoittaa todellisuudessa. Toinen ongelma näyttäisi olevan, ettei kukaan oikein ymmärrä erilaisia käsitteitä.

Mitä eroa on esimerkiksi hiilineutraalilla ja kestävällä kehityksellä? Hiilineutraalius on vain yksi pieni osa kestävästä kehityksestä

Suomalaisten tuotteiden käyttö ja suosiminen on trendi ja antaa käyttäjälle hyvän mielen, ehkä ajatuksena luoda työpaikkoja Suomeen. Ympäristövastuu ja sosiaalinen vastuu yritysten brändiviestinnässä on noussut viimeaikoina suuriin otsikkoihin. Koettiin todella hyväksi, että puhtausalan toimittajat ottavat esille säännöllisesti tätä tärkeää asiaa, mutta samalla mietitytti viestien aitous ja rehellisyys.

Vastuullisuudesta nimenomaan ihmisten hyvinvointi ja turvallisuus koettiin nykypäivän trendiksi.

Puhtausalan tuotteiden toimittajien vastaukset

Puhtausalan tuotteiden toimittajan mukaan tämän päivän trendejä ovat mm. ympäristömerkit, hiilijalanjäljen pienentäminen, kestävät tuotteet, veden- ja kemikaalien vähentäminen, ”vihreä kemia” ja kemikaalittomat vaihtoehdot, luonnollisten raaka-aineiden käyttäminen, muovien kierrätys ja uudelleenkäyttö. Lisäksi trendiksi nousivat työntekijöiden turvallisuus, palmuöljystä luopuminen, jätteiden vähentäminen sekä tuotteiden kierrätys ja uudelleenkäyttö. Tuloksien mukaan asiakkaat ovat valmiita maksamaan kestävästä kehityksestä tukevista ratkaisuista, mutta vain, jos pystyvät saamaan siitä kilpailuetua ja lisäarvoa sekä kasvattamaan omaa mainettaan vastuullisemmaksi yritykseksi.

4.2.3 Puhtausalan heikot signaalit

Teemahaastattelun tulokset

Keskustelujen lomassa nousi esille asioita, joista saattaa kehittyä lähitulevaisuudessa uusia puhtausalan trendejä. Siivousvälineiden ja -pyyhkeiden uusiokäyttöön muodostuu mahdollisesti uusia toimijoita. Siivousvälineet tulevat kehittymään entisestään, muun muassa uusia pinnoitteita on jo kehitteillä. Uusien tutkimuksien ja tekniikan myötä puhdasvesistä saattaa tulla uusia parempia versioita. Digitaalisuuden toinen sukupolvi tuo mukanaan täysin uudenlaiset mahdollisuudet viedä kestävästä kehityksestä eteenpäin puhtausalalla. Siivous voidaan tulevaisuudessa kohdentaa sinne, missä sitä tarvitaan ja vä-

hentää näin ympäristökuormitusta. Robotiikka kehitty entisestään ja siitä tulee ammattisiivoukseen suuri apu, mutta nykyinen robotiikka ei ole siihen vielä tarpeeksi kehittyntä. Edelleen pohdittiin sitä, onko robotiikka sittenkään kestävä kehitystä. Valokatalyyysipinnoitus, desinfioiva nanopinnoitus ja vastaavat uudet pinnoitteet tulevat vähentämään puhdistus- ja desinfiointiaineiden käyttöä. Meneillään on jo useita erilaisia tutkimuksia aiheesta.

Biojätteistä tai muista luonnollisesta raaka-aineista valmistettujen tuotteiden määrä tulee kasvamaan.

Lisäksi nähtiin, että ihmisten hyvinvointi ja turvallisuus nousevat ehkä ympäristön suoje- lun edelle ja tulevat näkymään yrityksen vastuullisuusviestinnässä yhä enemmän.

Puhtausalan tuotteiden toimittajien vastaukset

Mahdolliseksi heikoksi signaaliksi nousivat esimerkiksi muovien korvaaminen uudella tekni- kalla ja asiakkaiden tietoisuuden lisääntyminen tuotteen koko elinkaaren ”kehdestä hautaan” ympäristövaikutuksista (LCA life cycle assessment). Mahdollisesti uudet otsonoidut ja elektrolysoidut vedet, UV-tekniologia, nanotekniologia tai muu vas- taava tekniologia saattaa mullistaa puhtausalaa lähitulevaisuudessa. On myös nähtävillä, että bio-pohjaiset ja muut uudet raaka-aineet tulevat korvaamaan öljyn puhdistusainei- den valmistuksessa ja pakkausten uudelleenkäyttö ja jätteiden määrän vähentäminen nousevat vielä suuremmaksi huolenaiheeksi. On myös näkyvillä selviä viitteitä siitä, että sosiaalinen vastuu nousee arvoissa yhä korkeammalle tulevaisuudessa.

4.2.4 Puhtausalan vastuullisuus ja ostotoiminta

Yhtenäiset ostotoiminnan kriteerit näyttävät puuttuvan niin julkiselta kuin yksityiseltäkin puolelta. Kestävä kehitys ja vastuullisuus mietityttävät hankintayksiköitä ja ostajia, mistä löytyy tarvittava apu toimintojen vertailuun?

Se, ketä liioittelee eniten tarjouksissa voittaa kaupan.

Vastuullisuus unohtuu siivouksessa heti, jos rahat ovat loppu.

Julkisissa tarjouksissa tarjotaan ”halpoja” tavallisia tuotteita, jotka muutetaan myö- hemmin asiakkaan pyynnöstä ympäristömyötäisiksi tuotteiksi.

Kestävän kehityksen toimintoja on vaikea tarjota, mitata ja vertailla. Koska yhteisiä kriteerejä ei ole, on helpointa pyytää edelleen vain ympäristömerkkiä.

4.2.5 Puhtausalan kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaaminen

Yritysjohdon ympäristötietoisuus ja vastuullinen toiminta näyttää olevan hyvällä tasolla, mutta samaa ei näy suorittavalla tasolla. Siivoojalla ei ole ymmärrystä erilaisten tuotteiden tai toimintatapojen vaikutuksesta ympäristöön. Suorittavasta tasosta arviolta jopa 70 % on ulkomaanlaisia. Yhteisen kielen puuttuminen ja poikkeavat terminologiat vaikeuttavat kouluttamista. Alan tutkinnossa kestävä kehitys on mukana yleisellä tasolla, mutta todellinen kouluttaminen jää yrityksen vastuulle.

Ostajat vaativat toimittajilta ympäristömyötäisyyttä ja vastuullisia toimia, mutta usein yrityksessä itsessään ympäristömyötäisyys jää johtotasolle, eikä siivooja ymmärrä miten toimia vastuullisesti.

Isot toimijat osaavat tuoda kestävän kehityksen toiminnat hyvin esille, mutta pienissä yrityksissä erilaisten termien kirjo luo hämmennystä.

Ostotoiminnassa ekologisella vastuulla on merkitystä, mutta sitä ei vielä osata vertailla tai mitata. Sosiaalisen vastuun mittareista ei ole markkinoilla vielä tietoaakaan. Ostajan osaamisen puuttuessa pyydetään usein vain ympäristömerkkiä ymmärtämättä kestävän kehityksen kokonaisuutta.

Asiakkailla ei ole ymmärrystä kokonaisuudesta, kysytään vain, että sisältääkö kemikaali myrkkijä.

4.2.6 Puhtausalan villit kortit

Covid-19 pandemian tuoma lisääntynyt kemikaalien ja kertakäyttöisten maskien ja käsineiden käyttö huolestutti useita haastateltavia. Toimintatapa muutti ihmisten käytöstä hetkessä, ja kestävän kehityksen toiminnot saivat väistyä taka-alalle. Toisaalta puhtausalan toimittajien toiminta koettiin myös vastuullisena asiana.

Hetkellinen villitys tuskin maapalloa tuhoaa, mutta voi pelastaa henkiä.

Useamman vastauksista oli havaittavissa viitteitä siitä, että vastaavat isoja pandemioita on tulossa myös tulevaisuudessa. Luonnonvarojen mm. öljyn hupeneminen yllättäen

saattaa aiheuttaa korkeampaa öljyn hintaa ja nopeitakin muutoksia siirtymisessä muihin kestävämpiin raaka-aineisiin. Esille nousi myös huoli talouden taantumasta ja kestävä kehityksen unohtumisesta taka-alalle.

4.2.7 Puhtausalan toimittajien tuki ja vastuullisuusviestintä

Teemahaastattelun tulokset

Päivän sana on hiili, mutta usealle näyttäisi olevan hieman vaikeuksia erottaa, mitä kaikki sanat todellisuudessa tarkoittavat: hiilineutraalisuus, hiilijalanjälki, hiilikädenjälki, hiilinielu, hiilinegatiivisuus, hiilidioksidi. Kokemuksien mukaan yritykset pelleilevät terminologialla ja koko ajan markkinoille tulee uusia termejä, joita asiakkaiden on vaikea ymmärtää.

Hiilineutraalisuus on kaikille tärkeää, mutta puhtausalan toimittajat eivät osaa selkeästi tuoda esille, miten sitä mitataan, seurataan ja raportoidaan. Kestävä kehitys ja vastuullisuus ovat edelleen monille yhtä kuin ympäristömerkityt tuotteet. Tällä hetkellä vain Joutsen-merkki ja EU-ympäristömerkit ovat tuttuja, mutta muita merkkejä ei osata edes kysyä tai niitä ei ymmärretä. Mm. kiertotaloutta lisäävä Cradle to Cradle -merkki on lähes tuntematon kaikille haastateltaville.

Kestävä kehitys ymmärretään vain ympäristön suojeluksi. Sosiaalinen ja taloudellinen vastuu ovat tuntemattomampia termejä. Asiakkaat antavat ymmärtää olevansa tietoisia kestävästä kehityksestä, mutta usein todellisuus on toinen.

Kestävästä kehityksestä ja vastuullisuustoimista ei saa tarpeeksi tietoa tällä hetkellä.

Ympäristöasioita ymmärtävät vain yrityksen johto, joka vaati toimittajilta toimenpiteitä tarjouspyynnöissä. Todellisuudessa siivoajat eivät ymmärrä eri asioiden vaikutusta ympäristöön (mm. tuotteiden tilaukset yksittäin, autolla ajaminen edestakaisin, liiallinen kemikaalien käyttö jne.)

Ympäristöasioiden koulutuksia/webinaareja saisi olla enemmän.

Voisimme viestiä omia vastuullisuustoimiamme helpommin eteenpäin, jos saisimme siihen vähän tukea puhtausalan toimittajilta.

Haastateltavien oli vaikea muistaa nähneen selkeää vastuullisuuden toimintamallia yrityksiltä. Sosiaalisessa mediassa asiasta viestitetään paljon ja usein, mutta todelliset vastuullisuustoimet eivät ole selkeästi näkyvissä.

Kestävän kehityksen toimintoja voisi tuoda enemmän esille asiakkaille. Olisi tärkeää nähdä miten esimerkiksi hiilijalanjälki lasketaan.

Hyvällä ja totuudenmukaisella vastuullisuusviestinnällä erottuisi varmasti alan muista toimijoista.

Usein toimittaja valitaan kestävän kehityksen ja vastuullisten toimintojen mukaan, mutta ongelmaksi koituu se, miten mitataan kestävää kehitystä.

Pystyisikö puhtausalan toimittaja auttamaan enemmän tarjouksissa ja jakaa tietoa tutkimustuloksista: paljonko säästetään vettä ajamalla yhdistelmäkooneella tai paljonko hiilijalanjälki laskee vaihtamalla esim. tuotteita.

Puhtausalan toimittajilta toivottiin yleisesti tukea ja koulutusta kestävään kehitykseen liittyvistä asioista ja erityisesti materiaalia, joita voisi toimittaa omilla asiakkailleen.

Uusista ympäristömerkeistä ja uusista kestävän kehityksen mukaisista tuotteista olisi hyvä saada vähän enemmän tietoa.

Yleisesti haastateltavat olivat sitä mieltä, että puhtausalan toimittajat tekevät paljon työtä vastuullisuuden ja kestävän kehityksen eteen, mutta ehkä viestien aitous ja ymmärrettävyys ovat vielä vähän epäselvää.

5 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

5.1 Vastuullisuus ja kestävä kehitys puhtausalalla

5.1.1 Puhtausalan trendit ja heikot signaalit

Tutkimustuloksien ja teorian perusteella voidaan todeta, että kestävän kehityksen huomioinnin ottaminen ja vastuullisuus ovat tänä päivänä elinehto yrityksen menestymiselle. Yhä useampi asiakas valitsee yrityksen sen kestävän kehityksen ja vastuullisten toimintojen mukaan. Asiakkaat toivovat myös apua omissa kestävän kehityksen toimenpiteissään ja viestinnässä omille asiakkailleen.

Puhtausalan tuotteiden toimittajan kannattaa keskittyä näihin asiakkaiden arvostamiin kestävän kehityksen trendeihin tulevaisuudessa: tuotteiden ja toimintojen hiilijalanjäljen pienentäminen, kemikaalittomat puhtaanapidon ratkaisut, bio-pohjaiset kemikaalit, ympäristömyötäiset ja kierrätettävät välineet ja koneet, muovijätteen vähentäminen, muovien kierrättäminen ja kierrätysmuovin käyttäminen, tuotteiden uusiokäyttö, kaatopaikkajätteiden ja muiden päästöjen vähentäminen, veden ja energian vähentäminen sekä keskittyminen ympäristömerkkeihin ja laatustandardeihin. Kuvassa 8 on yhteenveto tutkimustuloksissa yleisimmistä esiintyvistä puhtausalan trendeistä.

Kuva 8. Puhtausalan trendit.

Digitaalisuus puhtaanapidossa tulee olemaan ratkaisevassa asemassa tulevaisuudessa. Markkinoilta puuttuu yhteinen alusta, mihin eri toimijoiden digitaaliset palvelut voisi yhdistää. Digitaalisuuden lisäksi nämä heikot signaalit kannattaa ottaa myös huomioon: sosiaalinen vastuu ja erityisesti vastuu ihmisten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta, siivousvälineiden ja -pyyhkeiden uudet materiaalit ja kierrätys, valokatalyyysi- ja muut vastaavat pinnoitteet, nanoteknologia tai muu vastaava uusi teknologia. Kuvassa 9 on yhteenveto tutkimustuloksissa yleisimmin esiintyvistä heikoista signaaleista.

Kuva 9. Puhtausalan heikot signaalit.

Ensimmäinen askel vastuullisuuden kehittämisessä, on tunnistaa sen merkitys omalle liiketoiminnalle. Mitä vastuullisuus yritykselle tarkoittaa, ja mitä sen avulla halutaan saavuttaa. Aluksi kannattaa määritellä se, millä tasolla yrityksen strategiset vastuullisuustoimet ovat tällä hetkellä (Kuva 3), ja mitä vastuullisuuden kehitysvaihetta lähdetään tavoittelemaan. Mikäli vastuullisuudesta halutaan tehdä yrityksen kilpailuetu, on nykytilan tuntemus tärkeässä asemassa. (Harmaala & Jallinoja 2012, 72 - 78.)

Hyvä lähtökohta on miettiä, miten puhtausalaa koskevat megatrendit ja trendit vaikuttavat oman yrityksen toimintaan nyt ja tulevaisuudessa. Sitoutuminen yritys vastuuseen ja kestävä kehityksen edistämiseen eivät edellytä sitä, että yrityksen pitäisi olla vastuullisuusasioissa valmis tai edes pitkällä. Riittää, että yrityksessä on tahtotila kehittää toimintaa yhä kestävämmälle ja eettisemmälle pohjalle ja vastata näin yhteiskunnan, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden odotuksiin.

Vastuullisuusasiat kuuluvat johtoryhmän agendalle, ja johtoryhmän kannattaa varmistaa, että vastuullisuusosaamista löytyy syvällisesti vähintään yhdeltä johtoryhmän jäseneltä. Harmaala & Jallinoja (2021) mukaan vastuullisuus saattaa olla suuri muutos organisaatiossa ja vaatii siksi vahvaa muutosjohtajuutta ja viestintää. Erityisen tärkeässä asemassa ovat yrityksen johtajat ja avainhenkilöt, jotka esimerkillään vievät yritystä muutoksessa eteenpäin Kekki (2021).

Vastuullisuudesta voi tehdä kilpailuedun ja nostaa brändin arvoa, kunhan sitä tehdään systemaattisesti, ja osoitetaan se todellisilla teoilla pelkkien sanojen sijaan. Vastuullisuus on hyvä nostaa johtoryhmän agendalle säännöllisesti, ja vastuullisuudesta päävastuussa olevan henkilön on syytä olla paikalla kokouksissa.

5.1.2 Puhtausalan toimittajan vastuullisuustoimet ja -viestintä

Teorian ja tutkimustulosten perusteella ehdotan seuraavia toimenpiteitä puhtausalan tuotteiden toimittajan vastuullisuustoimien lisäämiseen.

Vastuullisuusryhmän muodostaminen

Vastuullisuusryhmän tulee koostua vähintään seuraavista henkilöistä: yrityksen toimitusjohtaja, henkilöstöpäällikkö, talouspäällikkö, viestintäpäällikkö, logistiikkapäällikkö ja vastuullisuudesta päävastuussa oleva henkilö. Yksi ryhmän henkilöistä on hyvä kouluttaa vastuullisuuden ja kestävän kehityksen erikoisasantuntijaksi. (Harmaala & Jallinoja 2012, 99.)

Toiminta-analyysi, tavoitteet ja mittarit

Yritysvastuun kehittäminen kannattaa aloittaa toiminta-analyysillä, jossa määritellään vastuullisuuden nykytila, tavoitteet ja mittarit. Ilman selkeitä, mitattavia tavoitteita ei voi saada aikaan tuloksia. Tavoitteiden pitäisi sisältyä yrityksen strategiaan. Kilpailija-analyysin avulla nähdään, mitä kilpailijat tekevät, ja missä vaiheessa oma vastuullisuus on kilpailijoihin nähden. (Harmaala & Jallinoja 2012, 83.)

Tavoitteita ja mittareita luodessa on otettava huomioon kestävän kehityksen kolme eri aluetta: taloudellinen, sosiaalinen, ja ympäristövastuu. Tavoitteiden asettaminen ja niiden seuraaminen on tärkeä osa yritysvastuuta, ja ne ohjaavat yritystä oikeaan suuntaan. (Harmaala & Jallinoja 2012, 16 – 17.)

Toiminta-analyysin tekemisen voi aloittaa kartoittamalla esimerkiksi jo olemassa olevia vastuullisuustoimia ja peilata niitä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin. Usein asioita pohdittaessa huomataan, että monia toimenpiteitä on jo tehty erittäin hyvin ja vastuullisesti, mutta niistä ei ole osattu kertoa ja tiedottaa asiakkaita. (Kurittu 2018, 13 - 14).

Taloudellisen vastuun toimia ovat esimerkiksi: kestävä talouskasvu, vakaa ja turvallinen työpaikka, työturvallisuustiimi, tapaturmien ennalta ehkäisy, ILO-sopimuksen noudattaminen, lahjoitukset jne. Taloudellisen vastuun toimia voi peilata esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin 8 Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja ja 9 Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatiota. (Suomen yk-liitto 2021).

Kuva 10. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet – Taloudellinen vastuu (Ulkoministeriö 2021).

Sosiaalisen vastuun toimia ovat mm. kattava työterveyshuolto ja vakuutus, henkilöstön hyvinvoinnista huolehtiminen, turvallisuus-asiat (tapaturmien ennaltaehkäisy, ensiaputaidot, turvallinen ajo, ajo-ohjeet) ja eettisestä toiminnasta huolehtiminen. Lisäksi sosiaalisen vastuun toimiin voidaan luokitella työntekijöiden tasapuolinen kohtelu (ei ikäsyrjintää, palkkasyrjintää eikä sukupuolten välistä eroa), eri arvoisuuden vähentäminen, etä- ja joustavan työn mahdollisuus, koulutusmahdollisuudet, yrityksen systemaattinen kouluttaminen, verkkokurssit, hyväntekeväisyys ja vähäosaisten auttaminen jne. Sosiaalisen vastuun toimia voi peilata esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin 3 Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikenikäisille, 5 Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia ja 16 Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia, taata kaikille oikeuspalvelut, rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla. (Suomen yk-liitto 2021).

Kuva 11. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet - Sosiaalinen vastuu (Ulkoministeriö 2021).

Ympäristövastuun toimia ovat esimerkiksi puhtaan veden, energian, päästöjen, kasvihuonekaasujen ja kaatopaikkajätteen vähentäminen, kierrätys, vastuullisten raaka-ainesten valinta ja vastuullinen hankinta. Ympäristövastuun toimia voi peilata esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin 7 Varmistaa edullinen, luotettava ja uudenaikainen energia kaikille, 12 Varmistaa kulutus -ja tuotantotapojen kestävyys ja 13 Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan. (Suomen yk-liitto 2021).

Kuva 12. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet - Ympäristövastuu (Ulkoministeriö 2021).

Henkilökunnan koulutus ja sisäinen viestintä

Yksi tärkeimmistä vastuullisuustoimista on henkilökunnan osaamisen taso. Kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaamisen ja ymmärryksen tason nostaminen vaatii koko organisaation kouluttamista. Kestävän kehityksen hyödyt tulee tehdä läpinäkyviksi ja helposti ymmärrettäviksi. (Harmaala & Jallinoja 2012, 107.) On tärkeää luoda omalle organisaatiolle tunne siitä, että yritys tekee vastuullisia asioita, ja jokainen työntekijä voi olla ylpeä yrityksen saavutuksista. Jokaisen yrityksessä olevan henkilön on voitava kertoa kestävän kehityksen tarina eteenpäin asiakkaille. Yrityksessä olisi hyvä olla vähintään yksi koulutettu kestävän kehityksen ja vastuullisuuden asiantuntija, joka toimii vastuullisen toiminnan organisaattorina. (Harmaala & Jallinoja 2012, 99). Mitä enemmän työntekijät ovat perillä yrityksen kestävän kehityksen toimintatavoista ja vastuullisuustoimista, sitä paremmin he toimivat yrityksen brändilähettiläinä. Vastuullinen toiminta ja siitä viestiminen säännöllisesti kasvattavat työn laatua, sekä lisäävät motivaatiota ja sitoutumista. Kuvaja & Malmelin (2018, 14). Vastuullisuus ja kestävä kehitys on hyvä ottaa osaksi

myös uuden henkilön perehdytystä. Näin jokainen uusi työntekijä ymmärtää yrityksen toimintatavat alusta alkaen, ja siitä tulee luonnollinen työskentelytapa asiakkaiden suuntaan. Yritysvastuuteot voivat olla myös merkittävä tekijä yrityksen maineen parantamisessa ja tekevät yrityksen houkuttelevammaksi uusien työntekijöiden silmissä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 58 – 70, 83).

Vastuullisuusraportti ja vastuullisuusviestintä

Vastuullisuusraportti kokoaa yhteen tavoitteet ja mittarit, ja tekee yrityksen toimet läpinäkyväksi. Raportti toimii hyvänä viestintäkeinona sekä sisäiseen, että ulkoiseen viestintään. (Rohweder 2004, 211.) Alkuun vastuullisuusraporttiin voi koota yhteen jo tehtyjä asioita. Kuten aiemmin jo mainittu, yrityksen ei tarvitse olla täysin valmis vastuullisuusasioissa. (Kurittu 2018, 13 - 14.)

Vastuullisuustoimista on tärkeää kertoa yhteistyökumppaneille ja asiakkaille kaikissa kohtaamisen vaiheissa, ja osoittaa vastuullinen toiminta tekoina palvelutilanteissa. Vastuullisuusviestintää voi tehdä esimerkiksi yritysjohton pitämän blogin kautta, sosiaalisessa mediassa, yrityksen verkkosivuilla tai omalla vastuullisuussivulla. (Kuvaja & Malmelin 2018, 91; Harmaala & Jallinoja 2021, 164.)

Asiakkaiden tukeminen

Tutkimustulokset osoittivat, että asiakkaat haluavat tukea omassa vastuullisuustyössään. Puhtausalan tuotteiden toimittajan voisi rakentaa esimerkiksi erilaisia työkaluja, joiden avulla asiakkaat voivat laskea käyttämiensä tuotteiden hiilijalanjälkeä tai muuta vaikutusta ympäristöön. Lisäksi auttaa asiakkaita tarjoamaan kestävän kehityksen ratkaisuja myös omille asiakkailleen ja tukea heitä esimerkiksi tarjouksien teoissa.

5.2 Työn luotettavuustarkastelu

Validiteetti määrittelee sen, onko tutkimus pätevä, kuinka hyvin valittu menetelmä antaa vastauksia tutkimusongelmiin, ovatko päätelmät oikeita, ja onko tutkimus tehty perusteellisesti. Siinä on tärkeää, että haastattelun kysymykset ovat yksiselitteisiä, ja sekä haastattelija, että haastateltava ovat ymmärtäneet asian samalla tavalla. (Saaranen-

Kauppinen & Puusniekka 2006.) Reliabiliteetti-käsite kuuluu yleensä enemmän määrälliseen eli kvantitatiiviseen tutkimukseen, mutta sitä käytetään myös laadullisen tutkimuksen mittarina. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten toistettavuutta, eli käytännössä saadaan sama tulos, kun tutkitaan samaa henkilöä kahdella eri tutkimuskerralla. Tekstien analysoimisessa olisi hyvä pyrkiä tekemään koodauksia. Toinen tapa ymmärtää reliabiliteettiä on se, että kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saadaan sama tulos. (Ojasalo ym. 2009, 186.)

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullisia eli kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä (teemahaastattelu ja lomakehaastattelu). Tutkimuksen tulokset vastasivat hyvin tutkimusongelmiin ja tulokset toistuivat useasti eri vastaajien taholta. Tuloksien yhteenvedossa auttoi vastauksien teemoittelu ja usein toistuvien asioiden laskeminen. Teemahaastatteluun vastasi 10 henkilöä ja lomakehaastatteluun neljä henkilöä. Haastattelijan ja haastateltavien välillä oli selkeä ymmärrys, kysymykset olivat yksinkertaisia ja selkeitä. Molempien haastattelujen tulokset olivat yhtenäisiä ja samat asiat toistuivat usein. Lisäksi tulokset tukivat teoriaa ja vahvistivat näin tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen voidaan sanoa olevan validi eli pätevä ja luotettava.

6 YHTEENVETO

Tutkimustuloksien ja teorian perusteella kestävän kehityksen toimenpiteet ja yritysvastuu ovat trendejä, jotka eivät ole menossa ohi vähään aikaan. Hyvä niin, sillä nyt jos koskaan tarvitsemme päättäjiä ja yrityksiä avuksi taistelussa ilmastonmuutosta vastaan. Kestävän kehityksen haasteiden ratkaisemiseksi tarvitaan halua toimia paremman tulevaisuuden puolesta. Isot globaalit yritykset tulevat olemaan avainasemassa asioiden eteenpäin viemisessä, ja näiden yritysten kehittämällä kestävän kehityksen innovaatioilla on keskeinen rooli kestävän kehityksen haasteiden ratkaisemissa. (Valtioneuvoston kanslia 2019.)

Taustalla olevat suuret megatrendit, kuten ilmastonmuutos ja luonnonvarojen ehtyminen vaikuttavat vahvasti puhtausalan kestävän kehityksen toimenpiteisiin, ja ohjaavat viranomaisia, järjestöjä ja organisaatioita tekemään nopeita ilmaston muutosta hidastavia toimenpiteitä. Puhtausalaa koskettavat lait ja säädökset ovat muuttuneet ja muuttumassa yhä kestävämpään suuntaan, ympäristömerkkivaatimuksia tiukennetaan, ja alalle on noussut uusia mm. kiertotaloutta parantavia sertifikaatteja. Lisäksi erilaiset kolmannen osapuolen tekemät ympäristö- ja vastuullisuusarvioinnit ovat yleistyneet merkittävästi. ISO-standardien tai muiden vastuullisuusohjelmien noudattaminen on lähes itsestäänselvyys ja ainoa mahdollisuus toimia kilpaillulla alalla.

Kestävän kehityksen toimia ohjaa Pariisin ilmastosopimus, jonka tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu alle kahden asteen ja pyrkiä 1,5 asteeseen 2100 mennessä esiteolliseen aikaan (vuosiin 1850–1900) verrattuna. (Paris 2015.) Agenda2030 on taas YK:n jäsenmaiden luoma toimintaohjelma, jonka tavoitteena on ohjata kestävän kehityksen toimia vuoteen 2030 asti. YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 on noussut tärkeäksi osaksi hallituksen toimintaohjelmaa, ja sitä kautta myös yritysten omiin tavoitteisiin. Asiakkaat, julkiset laitokset, kaupungit ja muut organisaatiot vaativat vastuullisuustoimia ja kestävään kehitykseen liittyvää tukea puhtausalan tuotteiden toimittajilta. Kestävään kehitykseen liittyvät vaatimukset keskittyvät usein ympäristömerkittyihin tuotteisiin, mutta mukaan on tullut myös pyyntöjä hiilijalanjälkilaskureista, vastuullisista tuotteista, sosiaalisen vastuun toimista yms. Näyttäisi siltä, että juuri sosiaalinen vastuu ja ihmisoikeudet tulevat tulevaisuudessa korostumaan entisestään.

Puhtausalan suurimmiksi trendeiksi nousivat kyselyn perusteella kemikaalittomuus ja ympäristömyötäiset kemikaalit. Näyttää siltä, että bio-pohjaiset raaka-aineet tulevat korvaamaan öljyn käytön puhdistusaineissa lähitulevaisuudessa. Digitaalisuus ja teknologian kehittyminen tuovat helpotusta kestäväen kehityksen toimenpiteisiin jo nyt, mutta sen suurinta vaikutusta ei ole vielä nähty. Kiertotalous ja hiilineutraalius nousivat esille useissa eri vastauksissa, ja myös teoria tuki vastauksia. Pakkausten uudelleenkäyttö ja jätteiden määrän vähentäminen ovat jokaisen puhtausalan toimittajan asialistalla. UV-teknologia, nanoteknologia tai muu vastaava teknologia ja uudet pinnoitteet mullistavat puhtausalaa lähitulevaisuudessa.

Kestäväen kehityksen toimenpiteet ja vastuullisuus ovat nousseet puhtausalan yritysten puheenaiheeksi niin sosiaalisessa mediassa, blogeissa kuin verkossakin. Asiakkaiden kokemusten mukaan yritykset pelleilevät terminologialla ja markkinoille tulee koko ajan uusia termejä, joiden merkitystä on vaikea ymmärtää. Onko yritysten kestäväen kehityksen viestintä ja vastuullisuustoimet todellisuutta vai sanahelinää? Ketä uskoa ja mihin uskoa? Yksi helpoimmista tavoista kertoa vastuullisuustoimista on laatia vastuullisuusraportti, joka auttaa tiedottamaan vastuullisuustoimista edes yleisellä tasolla. Vastuullisuusraporttien vertailu eri yritysten kesken on vielä toistaiseksi hyvin vaikeaa yhtenäisten kriteerien puuttumisen takia.

Nopeasti kehittyvä yritysvastuu ja kestäväen kehityksen toimenpiteet eivät vielä juurikaan näy yleisissä hankintaohjeissa tai muissa viranomaisten antamissa ohjeistuksissa. On nähtävillä, että tarvitaan selkeitä kriteerejä erilaisten kestäväen kehityksen ja vastuullisuustoimien vertailuun. Miten verrataan esimerkiksi puhtausalan tuotteiden toimittajien sosiaalista vastuuta tai koko yrityksen vastuullisuutta toisiinsa? tai miten hankintayksiköt saadaan mukaan kestäväen kehityksen talkoisiin oikeasti? Julkisten hankintojen kovenevat ympäristövaatimukset ohjaavat toki tuotteiden toimittajien ympäristötekoja, mutta usein vastuullisuustoimista tai uusista kestäväen kehitystä tukevista innovaatioista ei olla valmiita maksamaan enempää. Kaiken kaikkiaan puhtausala näyttää olevan yksi nopeimmin kasvavista aloista kestäväen kehityksen ja vastuullisten toimien suhteen.

LÄHTEET

- A.I.S.E. 2021. The A.I.S.E. Charter for Sustainable Cleaning 2020+. Viitattu 5.7.2021. https://www.aise.eu/Documents/Document/20210618151523-AISE_Activity_and_Sustainability_Report_2020-21_WEB.pdf
- Annan, Kofi 2015. Facebook live. Viitattu 2.6.2021. <https://www.facebook.com/kofiannanofficial/videos/10153642935506043>
- Ansoff, I. 1982. Strategic Response in Turbulent Environments. European Institute for Advance Studies in Management.
- Arkea 2021. Viitattu 17.6.2021. <https://www.arkea.fi/fi/vastuullisuus>
- Brundtland, G. 1987. Our Common Future; Brundtland Report 1987.
- Business Finland 2020. Kestävä matkailu lyhyesti. Viitattu 27.5.2021. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/kestava-matkailu-lyhyesti>
- Coor 2021. Viitattu 17.6.2021. <https://www.coor.com/sustainability2/>
- Cradle to Cradle Certified® 2021. Viitattu 31.5.2021. <https://www.c2ccertified.org/get-certified/product-certification>
- Dahlin, J. 2021. Kungliga Tekniska högskolan, Stockholm Sweden. Sustainable Development training course: Snowflakeeducation 2021.
- Denchak, M. 2018. Fossil Fuels: The Dirty Facts. Viitattu 30.4.2021. <https://www.nrdc.org/stories/fossil-fuels-dirty-facts>
- DQS Holding GmbH 2021. Social Accountability SA8000. Viitattu 26.5.2021. https://www.dqs.fi/documents/ovrigt/DQS_Intl_SA8000_DQS_IQNet_eng_2011.pdf
- Dufva, M. 2018. Mikä on Heikko Signaali. Viitattu 24.4.2021. <https://www.sitra.fi/artikkelit/mika-heikko-signaali/>
- Ecovadis 2021. Viitattu 26.5.2021. <https://ecovadis.com/>
- Environmental Protection Agency 2021. Overview of Greenhouse Gases. Viitattu 30.4.2021. <https://www.epa.gov/ghgemissions/overview-greenhouse-gasess>
- Eskola, J. Suoranta, J. 2005: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Euroopan komissio 2019. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. Viitattu 27.4.2021. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF
- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma 2020. Avain ilmastoneutraaliin ja kestävään EU:hun. Viitattu 27.4.2021. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/priorities/ilmastonmuutos/20200618STO81513/euroopan-vihrean-kehityksen-ohjelma>
- European commission 2020. Chemicals Strategy for Sustainability Towards a Toxic-Free Environment. Viitattu 27.4.2021. <https://ec.europa.eu/environment/pdf/chemicals/2020/10/Strategy.pdf>
- EU-Ympäristömerkki 2021. Viitattu 31.5.2021. <https://eu-ymparistomerkki.fi/>

EY Parthenon 2021. Greenwashing won't wash – the new sustainability imperative 2021. Viitattu 25.5.2021. https://www.ey.com/en_gl/strategy/why-sustainability-has-become-a-corporate-imperative

FIBS 2019. Yritysvastuu 2019 avaintulokset. Viitattu 27.5.2021. https://www.fibsry.fi/wp-content/uploads/2019/05/Yritysvastuu2019_Tiivistelma-1.pdf.

FIBS 2021. Nämä 3 yritysvastuun trendiä viitoittavat jokaisen suomalaisyrityksen päätöksentekoa tulevina vuosina. Viitattu 27.5.2021. <https://www.fibsry.fi/ajankohtaista/yhteisen-hyvan-tulevaisuus-nama-yritysvastuun-trendit-viitoittavat-jokaisen-suomalaisyrityksen-paatoksentekoa-tulevina-vuosina/>

Finnclean 2021. Koe puhtaus kestäväällä tavalla. Viitattu 3.6.2021. <https://www.finnclean.fi/fi/uutinen/koe-puhtaus-kestavalla-tavalla-finnclean-tulee-taas/>

Futures Platform 2021a. COVID-19 Impact on Pollution. Viitattu 30.5.2021. <https://go2.futuresplatform.com/phenomena>

Futures Platform 2021b. CO2 Capture and Repurposing. Viitattu 30.5.2021. <https://go2.futuresplatform.com/phenomena>

Futures Platform 2021c. Ecosystems amidst Climate Change. Viitattu 30.5.2021. <https://go2.futuresplatform.com/phenomena>

Futures Platform 2021d. Internet of Everything (IoE). Viitattu 30.5.2021. <https://go2.futuresplatform.com/phenomena>

Global Footprint Network 2021. Earth Overshoot Day. Viitattu 12.8.2021. <https://www.overshoot-day.org/>

Greenwash Guide 2011. Viitattu 11.5.2021. <https://www.slideshare.net/patsario/futerra-greenwash-guide>

Harmaala, M & Jallinoja, N. 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Hiltunen, Elina 2012. Matkaopas tulevaisuuteen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki:Yliopistopaino.

Hukkinen J. 2020. Päästöt laskevat nyt rytinällä, mutta onko koronavirus hyvä uutinen ilmastonmuutoksen kannalta? Viitattu: 19.5.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11279055>

Ilmastopaneeli 2014. Hiilineutraalisuuden tavoittelu – mitä se on missäkin yhteydessä. Viitattu 3.6.2021. <https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2018/10/Hiilineutraalisuuden-tavoittelu-mita-se-on-missakin-yhteydessa.pdf>

IPCC 2018. The Intergovernmental Panel on Climate Change. Viitattu 27.4.2021. <https://www.ipcc.ch/sr15/>

ISO 14021:2016 Environmental labels and declarations.

ISS 2021. Viitattu 17.6.2021. <https://blogi.iss.fi/vastuullisuus/vastuullisesti-siistia/>

Joutsenmerkki 2021. Viitattu 31.5.2021. <https://joutsenmerkki.fi/>

Kekki, H. 2021. Yritysvastuun on uudistuttava 2021. Viitattu 17.6.2021. <https://www.fibsry.fi/ajankohtaista/yritysvastuun-on-uudistuttava-3/>

Kemianteollisuus - Hiili haltuun kirjanen 2021. Viitattu 28.4.2021. <https://www.kemianteollisuus.fi/fi/vastuullisuus/hiilineutraalikemia2045/hiili-haltuun-kirjanen/>

Kemianteollisuus kiertotalous 2021. Kiertotalouden kestävä liiketoimintamallit kemianteollisuuden yrityksille. Viitattu 28.4.2021. https://kemianteollisuus.studio.crasman.fi/file/dl/i/xJPRiA/_G3O_XGVxI1wT6N3NzDpNw/CEPlaybookforChemicalIndustry_FI_pdfx.pdf

Ketola, T. 2005. Vastuullinen liiketoiminta. Helsinki: Edita publishing Oy.

Kosmetiikka- ja hygieniateollisuus ry 2021. Viitattu 17.6.2021. https://www.kosmetiikkajahygienia.fi/fin/kosmetiikka_ja_hygieniateollisuus_ry/

Kurittu, K. 2018. Yritysvastuuraportointi - Kiinnostavan viestinnän käsikirja.

Kurkilahti, L. & Äijö, T. 2011. Selviydy tai sukella – Kriisistä kilpailuetuun suomalaisella johtamismallilla. Helsinki: Talentum.

Kuvaja, S. & Malmelin, K. 2008. Vastuullinen yritysviestintä. Helsinki: Edita Publishing Oy

Könnölä, T. & Rinne, P. 2001. Elinehtona eettisyys – Vastuullinen liiketoiminta kilpailuetuna. Helsinki: Talentum Media Oy.

Leijona Catering 2021. Vuosikertomus 2020. Viitattu 17.6.2021. https://leijonacatering.fi/wp-content/uploads/2021/03/LeijonaCatering_VSK2020.pdf

Lindtman, T. 2019. Siivoustyö muuttuu ja uusi vastuullinen teknologia valtaa alaa. Viitattu 3.6.2021 <https://www.linkedin.com/pulse/siivousty%C3%B6-muuttuu-ja-uusi-vastuullinen-teknologia-alaalindtman/>

L&T 2021. Viitattu 17.6.2021. <https://www.linkedin.com/company/lassila-&-tikanoja/>

NPR 2021. Coronavirus Updates 2021. New Study Estimates More Than 900,000 People Have Died Of COVID-19 In U.S. Viitattu 19.5.2021. <https://www.npr.org/sections/coronavirus-live-updates/2021/05/06/994287048/new-study-estimates-more-than-900-000-people-have-died-of-covid-19-in-u-s?t=1621414633225>

Ojasalo, K. Moilanen, T. & Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY.

Opetushallitus 2021. Oppimateriaali: Fossiiliset polttoaineet. Viitattu 24.4.2021. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/luovasti-luonnonvaroista/suomen-luonnonvarat/fossiiliset-polttoaineet>

Paris 2015. The Paris Agreement 2015. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

Peth, A. 2021. Kemianteollisuus - tuotteen jalan- ja kädenjäljet. Viitattu 28.4.2021. <https://www.kemianteollisuus.fi/fi/vastuullisuus/vastuu-tuotteesta/tuotteen-jalan-ja-kadenjalki/>

Puhtausala 2021. Taitaja 2021 Kestävän kehityksen palkinto Puhdistuspalvelulajille. Viitattu 3.6.2021. <https://puhtausala.fi/tiedotus/digilehti/taitaja-2021-kestavan-kehityksen-palkinto-puhdistuspalvelulajille/>

PwC 2018. Yritysvastuubarometri 2018. Viitattu 13.6.2021. <https://www.pwc.fi/fi/julkaisut/yritysvastuubarometri-2018.html>

Roberts, D. 2018. Summary for Policymakers of IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C approved by governments. Viitattu 27.4.2021. <https://www.ipcc.ch/2018/10/08/summary-for-policymakers-of-ipcc-special-report-on-global-warming-of-1-5c-approved-by-governments/>

- Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu k kestävää kehitystä organisaatiossa. Helsinki: WSOY.
- Ryytty, S. 2020. The new chemicals strategy for sustainability in brief. Viitattu 27.4.2021. <https://www.reachlaw.fi/the-new-chemicals-strategy-for-sustainability-in-brief/>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 9.7.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/>
- SFS 2019a. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. Kasvua ja kilpailukykyä standardeilla. Työterveys- ja työturvallisuusjohtamisen standardi ISO 45001.
- SFS 2019b. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. Kasvua ja kilpailukykyä standardeilla. Laadunhallinnan periaatteet: ISO 9000 -sarja.
- SFS 2019c. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. Kasvua ja kilpailukykyä standardeilla. Ympäristöjohtamisen standardisarja ISO 14000.
- ScienceDaily 2019. Air pollution causes 8.8 million extra early deaths a year. Viitattu: 19.5.2021. https://www.sciencedaily.com/releases/2019/03/190312075933.htm?te=1&nl=climate-fwd%3A&emc=edit_clim_20200318&campaign_id=54&instance_id=16879&segment_id=22357&user_id=cdf9e3d2674ad699f54808a5be1c337&regi_id=8729037720200318
- Sitra 2017. Emme saavuta vastuullisuutta kuluttamalla. Viitattu 31.5.2021. <https://www.sitra.fi/blogit/emme-saavuta-vastuullisuutta-kuluttamalla/>
- Sitra 2020. Megatrendit koronan valossa. Viitattu 19.5.2021. <https://media.sitra.fi/2020/10/02085411/megatrendit-koronan-valossa.pdf>
- SOL 2021. Vastuullisuusraportti 2020. Viitattu 17.6.2021. https://www.sol.fi/wp-content/uploads/2021/04/sol_vastuullisuusraportti_2020.pdf
- Suomen yk-liitto 2021. Kestävän kehityksen kortit. Viitattu 15.8.2021. https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/kestavan_kehityksen_tavoitekortit_4_0.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Kansainvälinen työjärjestö ILO. Viitattu: 26.5.2021. <https://tem.fi/documents/1410877/2934378/Kansainv%C3%A4li-nen+ty%C3%B6j%C3%A4rjest%C3%B6+ILO>
- Ulkoministeriö 2021. Viitattu 12.5.2021. Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>
- Unilever 2020. We're reimagining the future of cleaning. Viitattu 24.4.2021. <https://www.unilever.com/news/news-and-features/Feature-article/2020/we-are-reimagining-the-future-of-cleaning.html>
- United Nations 2021. The Sustainable Development Agenda. Viitattu 7.6.2021. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>
- Valtioneuvosto 2021. 3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi. Viitattu 30.5.2021. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/hiilineutraali-ja-luonnon-monimuotoisuuden-turvaava-suomi>
- Valtioneuvoston kanslia 2019. Kestävän kehityksen innovaatiot : Katsaus YK:n Agenda 2030 kehitystavoitteisiin ja vastaaviin suomalaisiin innovaatioihin. Viitattu 21.6.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161903>
- Valtioneuvoston kanslia 2021. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 2.6.2021. <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>

Viestijät 2018. Vastuullisuus ei ole enää yrityksille valinta - se on välttämättömyys. Viitattu 27.5.2021. <https://viestijat.fi/vastuullisuus-ei-ole-ena-yrityksille-valinta-se-valttamattomyys/#d82b1fcf>

WWF 2021. Ylikulutus. Viitattu 11.5.2021. <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>

YK-Liitto 2021. YK-Päivät. <https://www.ykliitto.fi/tapahtumat/yk-paivat>

Ympäristöministeriö 2021. Kemikaalilainsäädäntö. Viitattu 27.5.2021. <https://ym.fi/kemikaalilainsaadanto>